

JAROSLAV HARÁK

Dny a noci v bojovém pásmu

Kronika našich dnů

Válečný deník
Lukovany duben–květen 1945

Jaroslav Harák

Tato publikace byla sestavena díky paní Lence Bechné (dcera pana Haráka), Dagmar Sedláčkové a Lence Trtílkové (vnučka pana Haráka).

Vlastivědný spolek děkuje výše jmenovaným za zapůjčení rukopisu Jaroslava Haráka, fotografickou dokumentaci Lukovan z let 1945–1947 a za projevenou vstřícnost a ochotu při sestavování podkladů pro tuto publikaci.

Srdečně děkujeme, Martin Horký
Vlastivědný spolek Rosicko-Oslavanska
www.rosicko-oslavansko.cz

srpen 2008, vytisknuto v nákladu 20 ks

Obsah

Dny a noci v bojovém pásmu	1
Z rodinné kroniky rodu Harák	18

Fotodokumentace

Květen 1945 Lukovany.....	22
Květen 1946 Lukovany – první výročí osvobození ...	30

Příloha

Rukopis Jaroslava Haráka.....	41
--------------------------------------	-----------

Jaroslav Harák:

Dny a noci v bojovém pásmu

(Kronika našich dnů)

Válečný deník Lukovany, duben–květen 1945

Žijeme v době velmi pohnuté, můžeme říci, až přebohaté na dramatické politické události a zvraty. Jako děti prožily jsme první světovou válku a už žijeme ve válce druhé.

Nikdo z nás nemůže tušit, co přinese zítřek. Kdy konečně nastane zvrát, na který všichni tak toužebně čekáme a jenž si tak toužebně přejeme? Jak dlouho to bude ještě trvat?

Od srpna minulého roku, kdy byl proveden neočekávaný a v rozsahu první velký nálet na Brno a zbrojovku v Kuřimi a zakrátko na to v listopadu druhý, tentokrát těžký nálet na město, jsme v neustálém střehu. Bedlivě sledujeme na svých mapách pohyb fronty. Věříme jen sobě, i když nás náš český rozhlas a naše české noviny (zglajšaltované) denodenně ujišťují o nových a nových vítězstvích Němců. Potají se tomu smějeme, když přiznávají, že „vyrovnali frontu“. Tajně a ve skrytu svých duší radujeme se z každého sebemenšího úspěchu spojenců a věříme pevně v naše vítězství, ve vítězství pravdy a naší svobody!

Rozhodl jsem se, že pro památku budoucím budu popisovat sled válečných událostí tak, jak je budeme prožívat my, a jež se budou přímo dotýkat života v naší obci, našeho okolí a jak budou postupně za sebou den po dni následovat.

Po neohlášeném náletu na Brno dne 12. dubna 1945 utekli jsme ze zaměstnání v Brně a nikdo z pracujících neměl ani té nejmenší chuti se do

zaměstnání vrátit. Také mnoho občanů bydlících v Brně uteklo na venkov ke svým příbuzným a známým, kde chtějí přečkat přechod fronty.

Že se fronta rapidně přibližuje, to jsme viděli a mohli jsme se o tom denně přesvědčiti ze zvýšené činnosti výzvědných letounů. Nejlepším dokladem toho, jak Wehrmacht ustupuje, bylo to, že od poloviny dubna 1945 každý večer sledujeme dlouho do noci na východ od Lukovan ve směru k Brnu osvětlovací rakety, jak ve velkém počtu pomaloučku se snášejí tyto světlice k zemi a ozařují celou krajinu. Za tichých nocí posloucháme vzdálené dunění dělostřelecké palby.

Každým dnem je dělostřelba jasnější a bližší. Nezadržitelně se přibližuje k Brnu. Přibližuje se k nám naše svoboda, kterou nám na Moravu přinášejí synové Velké Ruské země na hlavních svých tanků a katuší!

A letadla jednotlivě i ve skupinách všemi směry, jednou z jihu na sever, podruhé za severu na jih, potom zase ze západu na východ, pak zase z východu na západ přelétají přes naši obec. Jindy zase krouží nad naším okolím. Přelétala – kroužila, ale nic – asi fotografovala.

Ve směru nad Brnem vystupují husté mraky černého kouře. Tam také neustává kanonáda. Slyšíme rozprasky dělostřeleckých střel. Myslím na Brno. Tam asi brzo otevře peklo své brány dokořán. Země se chvěje ve svých základech. Bojí se domy a ničí se cenné výnosy lidské práce. Žijeme ve zlověstné předtuše věcí příštích. Lidé když nemusí, tak z domů ani nevycházejí. Jindy už se pracovalo na polích, ale letos nic - a už je 16. duben 1945. Ve vesnici ticho. Jako když se život zastavil.

17. dubna 1945. Dnes v odpoledních hodinách se střetla spojenecká letadla nad naší vesnicí s německými. Vznikla tvrdá přestřelka z kulometů a bylo svrženo asi 70 bomb, které dopadly z části do vesnice, z části do polí. Zasáhnuta byla část obce u transformátoru („na silnici“) a část u kostela. Následky byly hrozné. Byli zabiti 17 letý František Soukup a 11letá Helenka Brázdová, která vykrvácela po zranění střepinou, když na návsi vozila v kočárku malého Miroslava Tejkala. Těžkému zranění za několik okamžiků podlehl Josef Nováček, autodopravce. Při práci na zahradě byli zasaženi střepinami Antonín Liška, Jaroslav Vyhnalík a Hubert Svoboda. Obě krávy, se kterými orali, byly zabity. První pomoc zraněným ihned po náletu poskytl MUDr. Alois Čáp, který byl u pacienta v Zakřanech. Když viděl, co se v Lukovanech stalo, ihned bez vyzvání přijel. U některých však mohl jenom konstatovat smrt.

Náletem byly způsobeny značné škody na budovách. Byl zničen transformátor, takže od této doby je obec bez elektrického proudu. To nám chybí velice, protože nemůžeme „chytat“ rozhlas - ani náš, ani cizí!

Pod tlakem vojsk ruské armády začínají z okruhu kolem Ivančic ustupovat německá vojska ve směru k západu. Jednak jedním směrem přes Zbýšov a Zakřany dále na Třebíč, a druhým směrem přes Oslavany a Ketkovice k Rapoticím.

18. dubna 1945. Na dole „Kukla“ v Oslavanech vlaje bílý prapor a československá státní vlajka. Naše vesnice leží stranou důležitých dopravních cest a tak jsme nemohli být svědky zmateného ústupu německých vojsk. Jen hukot přetížených a těžce naložených nákladních aut a těžkých zbraní hučel nám v sluch a řval nám píseň zkázonosné techniky.

Také v našem okolí není příslušníků Wehrmachtu, a tak jsme „zemí nikoho“. Hodina zdánlivého klidu byla náhle rozrušena vyhlášením „všeobecné mobilizace“ všech mužů – vojáků do 55 let.

Presentace všech vojáků se měla provádět v „horní škole“, kde je kancelář obecního úřadu. Tam jsme zjistili, že tuto „mobilizaci“ nařídil z vlastního popudu učitel Josef Kratochvíl, aniž by uvážil*, že se ve vesnici pohybují cizí lidé a že se celá tato akce prozradí a donese Němcům. Učitel Kratochvíl se dostavil na obecní úřad, kde sám suspendoval starosty obce Františka Kulíka a tajemníka Hrubého a vykázal je z místnosti. Když jsme se sešli u obecního úřadu a kriticky jsme zvážili situaci, v jaké obec je a že jsme měli jít s holýma rukama proti německým tankům, bylo neuvážené vyhlášení mobilizace zrušeno.

Protože několikrát v noci přišli do naší obce partyzáni, rozhodli jsme v nejužším kolektivu, že navážeme spojení s partyzánskou skupinou a vyžádáme si další instrukce. Učitel Jaromír Tejkal, záložní důstojník, byl pověřen sestavením Revolučního národního výboru. Toto všechno bylo známo jen třem osobám z naší obce a drženo v naprosté tajnosti. Pouze několik naprosto spolehlivých lidí vědělo, že v našem okolí pracuje partyzánská skupina „Josef Hybeš“ a skupina „Ivo“.

Teď jsme očekávali, jak budou Němci reagovat na „mobilizaci“. Bylo všeobecně známo, že občané, kteří inklinovali k Němcům nebo byli německé národnosti, se volně pohybují v Rosicích, Zastávce, Zbýšově i u nás a v sousedních Ketkovicích. Dnes to ještě nevíme, ale to nám řekne

* Dostavil se na Obecní úřad, kde sám suspendoval starosty obce Františka Kulíka a tajemníka Hrubého a vykázal je z místnosti.

budoucnost, jestli se to Němci dozvěděli. A jestli – to potom běda nám, budou-li mít ještě čas!

19. dubna 1945. Zmatený ústup německých vojsk od Ivančic stále pokračuje. Hukot motorů vojenských kolon neutuchá. Chvillemi se zdá, že naopak sílí. Zjišťujeme, že kolony stále směřují k Třebíči. U Rapotic byli Němci překvapeni partyzány. Němci ze msty zastřelili tři mladíky z Rapotic jako represálie.

20. dubna 1945. Začínáme budovat kryty, zesilujeme sklepy a budujeme schovávačky na potraviny a na šaty.

21. dubna 1945. Celou vesnici zachvátila válečná psychóza. Pilně se pracuje na krytech. Někteří občané si budují své úkryty i mimo svoje obydlí. Využívá se hlavně terému. Kopou se kryty V sadě, Pod kamenným atd.

Kanonáda v dálce neumlká ani v noci. Také ústupové přesuny neustávají. Ve směru od Čučic ke Ketkovicím to stále hučí těžkými vozidly.

22. dubna 1945. Naše okolí je „zemí nikoho“. Zdá se, však, že jsme v bitevním poli mezi dvěma armádami a to je pro nás krajně nepříznivá situace. Zatím máme ještě telefonické spojení z hájenky do Rosic. Od lesního rady Ing. Sixty se dovídáme, jaká je situace v Rosicích. Také tam jsou lidé v krytech.

23. dubna 1945. Hukot aut přestal a také letecká činnost pozorovacích letadel ustala. okolí Ivančic ovládají Rusové. V Kralicích, Náměšti a dále k Jinošovu jsou Němci. Jinak se frontová linie stabilizovala.

24. dubna 1945. Dnes po 11. hodině dopoledne se náhle objevili v obci kozáci. Vzrušení v obci bylo veliké a radostné. Bylo jich sice jenom několik, ale naše radost, že už jsou TADY, byla veliká. Viděli jsme rudoarmějce poprvé a jak dobře jsme jim rozuměli! Byli středem naší pozornosti. Přijeli pro seno a dostali ho vrchovaté fůry u Šumberů v č. 27 a u Svobodů v č. 26. Dva mladí kozáci se proháněli na koních a my jsme z jejich rychlé a obratné jízdy čerpali posilu a důvěru, že dny naší poroby jsou sečteny a Rudá armáda nás v pár dnech osvobodí.

Brzy po poledni znovu v dálce duní kanonáda. Tentokrát už můžeme bezpečně určit směr. Je to východně a jihovýchodně od nás. Kanonáda nabývá na síle a hustotě výbuchů. Telefonicky se dovídáme, že se bojuje o Rosice a že už tam jsou mrtví a ranění i z řad civilního obyvatelstva. Ruská armáda už postupuje na Brna a od Rajhradu a Syrovic postupuje

k Ořechovu. Boje jsou těžké, Němci se nemíní vzdát a Rusové musejí svádět tuhé boje o každý kousek země.

Večer zjišťujeme, že telefon Lesní správy už nefunguje, a tak jsme odříznuti od posledních zpráv. Jen těžká kanonáda duní nám v sluch a dává nám tušit tvrdost i hrůzu těžkých bojů. Od partyzánů se dovídáme, že se bojuje u Rajhradu a Ořechova.

25. dubna 1945. Dovídáme se, že Rudá armáda osvobodila Rosice. Němci ustoupili k Litostrovu. Naše obec je stále v operačním prostoru. Zatím se zde nebojuje a zdá se, že se zahájila vyčkávací taktika. Letadla krouží v prostoru Oslavany, Zastávka a Brno. Kontrolujeme své kryty a tu a tam dobudováváme ještě úpravy. O ½ 12 hodině slyšíme velmi silné bombardování, které trvali asi hodinu. Na obzoru ve směru na Brno vystupují černá oblaka dýmu, který je větrem hnán daleko k jihu do dálky mnoha desítek kilometrů.

Dopoledne přijelo do vesnice několik partyzánů a žádali krmivo pro koně, hlavně oves a seno. Velitel partyzánů nám znovu důrazně připomínal, abychom až do příchodu Rudé armády nepodnikali podobné akce, jako byla „mobilizace“. Krmivo odváželi po poledni Jan Brázda z č. 4, Frant. Liška z č. 13 a Jan Kabeš z č. 15.

Naši občané rádi poskytovali, oč vojáci Rudé armády požádali. Co se však nestalo? K večeru přijelo od Popovic vojenské auto obsazené německými důstojníky. Zastavili Na drahách, vystoupila a začali obhlížet terén ve směru na Oslavany. Vidíme, že je zle!

Němci se vrátili zpět do Popovic, Zakřan a Zbýšova. „Šuškanda“ přináší nejnovější zprávy, že Němci zaujali v Zakřanech mezi domy palebná postavení. Tuto zprávu nám záhy potvrzují občané za Zakřan, kteří se uchýlili do naší obce ke svým příbuzným. K večeru přijíždějí i k nám do vesnice dvě auta německých vojáků a se svými děli zaujímají palebná postavení na okrajích „Drahů“ tam, co místo asi před hodinou obhlíželi důstojníci. Děla jsou zaměřena na Ivančice a Oslavany.

Jsme tedy znovu obsazeni. Tato zpráva se bleskově rozšířila po celé obci, a tak nám nezbývá nic, než se znovu přestěhovat do bunkrů a krytů. Už i ti největší optimisté, kteří stále tvrdili, že se naší obci válka vyhne, protože k nám není silnice, budují své bunkry. Situace se stává pro nás krajně nepříznivou. Jsme obklíčeni ze všech stran.

Dne 26. dubna 1945. Již od časného rána přicházejí Němcům posily. Začínají se zakopávat Na drahách. Jedno dělo zakopali maskované u Patočkových a druhé u Bučkových. Někteří naši občané „ot'ukávají“

německé vojáky, kteří chtějí potraviny, a nabízejí tabák a cigarety. Zjišťujeme, že dělostřelci jsou telefonem spojeni se svým velitelstvím a to že je u Vyhnalíků v domě č. 22.

A rukujeme na frontu! Ne s puškami, ale s krumpáči a lopatami! Dnes ráno bylo vyubnováno, že všichni muži od 18 do 40 roků se musí dostavit na kopání zákopů na trati Na kamenných. Musí mít s sebou krumpáč nebo lopatu. Nedostavení se bude přísně trestáno vojenskými orgány!

Bylo pěkně a také jinak klid. Tu a tam nad námi ve výšce přeletělo letadlo, ale na frontě byl celkem klid. Byla to malá lehká letadla a celkem pomalá, říkali jsme jim „komáři“. Byla však stejně nebezpečná jako ti nejrychlejší stíhači. O tom jsme se brzo přesvědčili. U Zakřan jsou ostřelovány německé pozice z leteckých palubních zbraní. Odpoledne jsou bombardovány Ketkovice. A vzápětí tato letadla řídí střelbu ruských minometů, které se zaměřily na nás. Samozřejmě, toho jsme všichni po celé délce budování okopů využili a rozprchli jsme se kam kdo mohl.

K páté hodině odpoledne se dovídáme, že na Babinci byli spatřeni vojáci Rudé armády. Postupovali od Oslavan údolím Balinky a z druhé strany se přibližovali ke dvoru Hospodářovou zmolou a „Kajzršťánkou“.

První seznámení s frontou. Tak jako mnoho jiných našich spoluobčanů i já jsem měl vybudovaný kryt „Pod Kamenným“ a tam jsem byli s rodinou dočasně ubytováni. Měl jsem k tomu dvojí důvod: jednak bezpečí dětí a za druhé já sám jsem už 12. dubna za náletu zmizel z pracoviště a mohl jsem očekávat, že mne budou doma hledat. Tak bylo rozhodně lepší, abych byl pryč. Když jsem zjistil, že se zrovna nad námi Němci zakopávají, tak jsem se dohodl s p. Procházkou z domu č. 17, že se můžeme s celou rodinou schovat u nich, tam že to bude bezpečnější. Celkem byl klid a tak mně manželka naložila na kočárek rok a půl starou Lenku a já jsem s ní jel. Jel jsem přímo po polích k našemu domu. kočárek s Lenkou jsem táhl za sebou. Když už jsem byl pár metrů od našeho domu, padla salva z kulometu. Tak, tak, že jsem uskočil za Misterovu stodolu. Jen jsem ještě zahlédl padající lístky a větvičky ze stromů, jak se krouživě snášejí k zemi. Švagr Hladík, který běžel s malou Věrkou za mnou toto všechno viděl. Za několik okamžiků jsem zjistil, že to po nás střílel jeden Němec, který se domníval, že za sebou táhnu dělo a že už tu jsou Rusové.

Němci věděli, že se na ně tlačí vojska ruské armády, a proto zuřivě využívali výhodnějších pozic a zběsile stříleli. Jen jsme se přesunuli k Procházkům a již se ozývá střelba z kulometů po celé vesnici. Setmělo se.

Střelba neutuchá. Nespíme, ale s napětím posloucháme dupot a přískoky vojáků kolem budovy. Ale kterých vojáků? Němců? Rusů?

K půlnoci střelba slábne, až nakonec je slyšet jen dorozumívání se vojáků prostřednictvím lehkých kulometů a samopalů. Je naše obec již osvobozena? Nespíme, ale již za prvního ranního rozbřesku zjišťujeme situaci. Za Procházkovou zahradou i u rybníka zjišťujeme, že tam hlídkují Rusové. Ta naše radost upřímná a horoucí, se srdcem na dlani jsme vítali vojáky, jak nám procházeli dvorem. Unavení, zablácení a nevyspalí, chtěli jen pít. Samou radostí, že už jsou tady, obklopujeme je kolem dokola a posloucháme jejich dotazy. Snegli bychom jim, co jenom by chtěli. Ale oni kdepak!

Dnes je pátek **27. května 1945**. Manželka mi připomíná, že mám svátek. Ale není čas na oslavy, když je válka a fronta je v pohybu. A potom, jsme v cizím domě a ještě ve sklepě. Zjišťujeme situaci. Německá vojska neustoupila daleko. V úvoze cesty u hájenky ve směru na Popovice hlídkuje německé kulometné hnízdo. Kolem dokola v lesích Okrouhlíku, na Kamenném (na Vaverkově pláničce) jsme uviděli hlídkujícího Němce. V Syřinech, ve Bzovce, všude dokola jsou Němci. Na Babinci se začínají zakopávat.

Řekl jsem již, že v úvoze u cesty do Popovic kousek od hájenky bylo skryto kulometné hnízdo. Toto zpozorovali ze zahrad ruští kozáci. Rozpoutal se krátký, ale tuhý boj. Velitel SS byl zastřelen a další dva vojáci odhodili zbraně, vyskočili z úvozu a vzdali se. Byli eskortováni do Oslavan. Zastřelený SS-mann zůstal ležet v úvoze několik dnů.

Obyvatelé obce se začínají seznamovat s ruskými vojáky a zahrnují je vděčností a láskou. Poskytujeme jim všemožnou podporu a pohostinství. Všude byli rádi viděni. Dle ob vazů na rukách i hlavách vidíme, že je dost raněných. Jednoho těžce raněného odvážel do Ivančic Jan Brázda z č. 4.

Sobota 28. dubna 1945. Pohyb bojové linie se zastavil. Z rozhovoru s vojáky jsme odpozorovali, že se říká „Krasnaja armia“. Naše obec je tedy v rukou KA, ale kolem dokola jsou Němci. Čili situace není nijak růžová. Řekl bych, že je krajně nebezpečná.

To se také potvrdilo. Od Babince pronikli Němci až k samému okraji vesnice „ke kapličce“ a v nestřeženém okamžiku na silnici u transformátoru zastřelili 3 vojáky ruské armády a dva koně. V 11 hodin dopoledne byl zapálen dům Karla Laciny č. 164, brzy na to hoří dům Václava Šumbery č. 139. Dělostřelbou byla ustřelena věž kostela. V 18 hodin hoří dům č. 162 Jana Manny. Večer po 20. hodině šlehají

plameny z rodinného domku Bedřicha Moravce č. 173. Obec se stala terčem dělostřelecké palby. Neslyšíme výstřelů, ale jen šustot šrapnelů nad našimi kryty a potom jejich rozprask. Usuzuji, že to může být z minometů. Běda, běda – který dům, je zasáhnout? Ten lehne popelem. Dílo zkázy nakonec dovršují tanky, které přijely až do vesnice. Vojáků ruské armády bylo v obci málo a jen s lehkými zbraněmi. Museli ustoupit mnohonásobné osobní i technické přesile.

Ráno se dovídáme, že střepinou byla zasáhnuta Hedvika Hladíková a do nemocnice v Ivančicích ji odvezl František Rozmahel povozem Františka Brázdy. Zastřelený voják, Němec, leží dál na cestě u hájenky, ale už je bosý – bez botů.

Neděle 29. dubna. Němci obec neobsadili a ráno znovu přicházejí vojáci ruské armády. Jsou to však zase jenom „tykadla“ – počet ně slabá proti počtu Němců. A zase mají jenom pěchotní zbraně pro boj z blízka, nebo jak oni říkají „aftomat“. Pod naší třešňí postavili dělo. Bylo to jediné dělo, které si přivezli a aby zmátli nepřítele, vždycky po několika salvách je přemísťují z místa na místo, při čemž jim vytrvale pomáháme. Po nočním boji byl klid. Kozáci opět sháněli po vesnici krmivo pro koně. Jen tu a tam padne jednotlivý výstřel. Po nabytých zkušenostech jsme už opatrní. Nájezdy Němců do obce nejsou vyloučeny. Někteří občané se raději přesunuli do Oslavan (Al. Straka, V. Dobšík). Od Okrouhlíka přijel menší oddíl vojáků ruské armády. Měli už lehká děla a tyto také ihned na vhodných místech rozmístili.

K večeru však opět Němci zahájili dělostřeleckou přípravu k útoku na obec. Zprvu nám střely šustíce létaly nad hlavou a přelétaly obec. Pro nás to bylo znamením k úkrytu. Záhy však dělostřelci provedli opravu doletu střel a byl klid. Úderem 19. hodiny peklo rozevřelo své brány dokořán. Čerti vylezli ze svých úkrytů a začal běs a řádění kanonády a zloduchů. Náš dům je těžce zasáhnout, je zbořen severní štít, rozbořena střecha a vybita okna. V obci hoří stodoly. Po dělostřelecké přípravě vtrhli Němci opět do vesnice (na Drahy). Strhla se krvavá bitva. Nakonec však Němci byli přeci jenom vojáky ruské armády vytlačeni. Rudé plameny hořících stodol až do rána žalují vysoko k nebesům! Z rodinných domků vyhořel dům Jana Paláska č. 190. Zastřeleného Němce u hájenky někdo do rána okradl (i když byl bosý).

Pondělí 30. dubna 1945. Celou noc přestřelky neustaly. Německá vojska se stále snažila dostat se do vesnice, aby se mohla přesvědčit o síle a postavení ruské armády. Od časného rána jsou na obec vystřelovány zápalné šrapnely. Okolo 9. hodiny hoří dům Františka Zimmermanna.

Hašení je naprosto vyloučené, protože střelba neutuchá, naopak, dá se říci, že sílí. Jestliže jsme v těchto svých zápiscích napsal, že některý dům hoří, znamená to, že vyhořel úplně. Všechno. Nábytek, zařízení, šaty. Co můře shořet, shořelo všechno. Tam se nezachránila ani jehla. Zůstaly jen očadlé černé zdi. Teď si dovedete představit naše nervové vypětí a duševní rozpoložení.

K polednímu střelba ustává. Odpoledne je poměrně klid. Můžeme vyjít z úkrytů a oťukáváme situaci. Dovídáme se, že za celkem klidného odpoledne byl raněn do krku Rajmund Patočka. Kulka mu vnikla pod uchem do krku a ramenem vyletěla ven. Ošetření mu poskytl MUDr. Příkryl v dolní škole. Krůpěje krve zkrápí půdu naší obce. Krev vojáků i krev civilistů.

1. května 1945. Včera se měly pálit čarodějnice. Škoda. nepálily se! Zůstávají tady s námi, škoda! Klid zbraní však nebyl. Celou noc trvaly přestřelky. První máj – svátek práce, svátek radosti jara i svátek mládí trávíme ve sklepě. Přestřelky trvají i během dne. Byl zapálen a hoří domek Felixe Smutného č. 178.

2. května 1945. Počasí je pošmourné. Jakoby chtělo každou chvíli spustit. V 9 hodin byl vyhlášen nástup všech mužů od 16 do 50 roků na zákopy. Sraz byl na okraji vesnice v Kajzrštance. Zatím co my jsme byli na povinném srazu, provedli vojáci RA důkladnou prohlídku celé vesnice (hledali vysílačku Němců). Německé hlídky však naše shromažďování z Babince brzo zjistili a začali nás ostřelovat. Střely nám hvízdají nad hlavami a tak se přesunujeme do úžlabiny. Asi za tři hodiny byl nástup odvolán. Hodinky nemám, tak nevím, kolik je vlastně hodin.

Čtvrtek 3. května 1945. Dopoledne byl vyhlášen nový nástup na zákopy. Tentokrát u horní školy. Pro déšť se sněhem se opět nikam nešlo. Pršelo celý den, Jen v dálce je slyšet silná dělostřelba. Nemůžeme však z krytů ven a ze sklepa se dá těžko odhadovat, na kterou stranu to je.

Pátek 4. května 1945. Dnes byly v Potravním spolku vydávány potravinové lístky. Tyto zhotovil a z vlastní iniciativy i na vlastní odpovědnost vydával tajemník Tomáš Hrubý a dle stavu zásob v obchodech stanovil přiděly občanům, aby nikdo neměl hlad a hlavně aby si tyto zásoby neodvezli stále dotírající Němci. Bylo to velmi nebezpečné rozhodnutí. Ale vlastenecky šlechetné a lidské rozhodnutí! Jen málo jedinců mohlo ocenit toto rozhodnutí. Možná, že ostatní lidé v této chvíli ani o tom neuvažovali, do jakého nebezpečí se zmíněný tajemník dostal, i když jsme si právě v této době tak lidsky blízcí.

Už z rána se sluníčko prodíralo ze studených mraků a brzy rozpustilo včerejší sněhový poprašek a osušilo zemi. Ve vesnici se naši spoluobčané pohybují s bohorovným klidem, jakoby ani nežili ve frontovém poli. Ta a tam nějaká ta rána z pušky sice padne, ale na to jsme si už zvykli. Pokud nepadá omítka, nebo nám to nehvízdá kolem uší nebo nad hlavou, tak už nás to ani nevzrušuje.

V této chvíli jsme ještě nemohli tušit, že po předcházejícím klidu provedou Němci na obec takový útok, jaký jsme ještě nezažili.

Bubnová palba začala k 18. hodině a asi za hodinu byla tak silná, že výbuch střídal výbuch. Blesk za bleskem a opět ohně ozařují nám střechy budov. Hukot tanků neustává a detonace jsou provázeny tisícerou ozvěnou. Vesnice hoří ze všech stran. Nejhuře je postižen konec u horní školy. Plameny vysoko šlehají z domů Ondřeje Příbyla č. 154, Františka Příbyla č. 185, Antonína Doležala č. 186, Františka Pelce č. 86, hoří celá řada stodol. Když kanonáda asi za tři hodiny ustala a dle hukotu motorů jsem mohl usoudit, že se obrněnci vzdalují, rozhodl jsem se, že se podívám domů, protože před útokem odešla moje manželka domů popravit hospodářství. Vzal jsem si pro případ potřeby lékárničku a běžím klusem kolem hořících domů. Doma jsem je zastihl všechny. Dědečka Matěje, manželku i Věru. Rychle jsem je vybídl, aby nechali všeho a rychle běželi se mnou do krytu k Procházkům. Jen jsme vyběhli z domu a už vidím, jak Němci lezou plotem od Kulíků. Jeden na nás křičel, abychom zalezli, nebo že bude střílet. Doběhli jsme na kopeček ke škole a vidíme před námi a všude kolem nás jen samý oheň. Z domů Rudolfa Laciny č. 141 a Miroslava Laciny č. 87 šlehají plameny, střecha se bortí. Byl to strašný pohled. Na cestě pře školou stojí německá auta. Vojáci křičí a naši lidé vybíhají. Ve škole byl zatčen řídící učitel Karel Žák, učitel Karel Šoukal a obecní tajemník Tomáš Hrubý. Mimo těchto měli už Němci zadrženého horníka Cyrila Svobodu z č. , které potom odvezli k výslechu do Náměště.*

Probíháme kolem hořící Příbylovy stodoly, praskot a žár hořících krovů nám nedá ani se ohlédnouti. Rudá záře osvětluje celou naši vesnici. Hoří sláma ze stodol, vysoko létá v povětří a jako posel našeho utrpení zalétala až do obcí ležících od nás na západ, aby tam, kde fronta ještě neprošla,

* Náhodou se jim dostal do rukou jeden partyzán ze Sudic, kterému se včas podařilo odhodit zbraň. Při výslechu se vymluvil, že byl v Lukovanech za děvčetem.

Po válce, když se títo všichni vrátili ze zajetí, mně tajemník Hrubý řekl, že to všechno byly represálie za „mobilizaci“, kterou Němci kvalifikovali jako ozbrojené povstání. Když potom byli propuštěni, řekl jim vyšetřující důstojník: „Běžte kam chcete, ale domů se nedostanete. Kdyby nebyl konec války, tak jsme vás odstřelili tak, jako všude jinde!“

varovala. Vál silný jihovýchodní vítr a ten plameny jenom podněcoval. V tomto velkém našem neštěstí i toto bylo pro nás štěstím, protože foukal z vesnice ven. Jinak celá obec musela lehnout popelem. Naše domy (č. 92 a 114) dostaly další dělostřelecké zásahy. Byl uražen štít dvorního traktu a o kousek dál byla v této zdi díra jako vrata.

Jakmile ustala střelba, stateční občané vylézají z krytů a hasí plameny šířící jejich celoživotní práci nastřádaný skromný majeteček. Nesmírné škodě však stejně již nemohlo být zabráněno. Museli jsme se omezit už jenom na to, aby se požár více nerozšiřoval. Nespali jsme celou noc. Ráno jsme se dozvěděli, že dnes byla zabita střepinou, když vyšla před kryt, Anežka Patočková z č. 30.

Sobota 5. května 1945. Po hrůzyplné noci požáry ve vesnici pomalu dohořivaly. Vesnicí táhl se pach jediného spáleniště. Po 10. hodině objevil se ve vesnici kozák, doprovázený partyzánem. S klidem prošli celou vesnicí až k horní škole, jakoby se ani nechumelilo. U obecního úřadu opět nás vybízeli, aby civilní obyvatelstvo nedělalo žádné akce jako byla mobilizace. Znovu jsme nabyli víry, že Rudá armáda nás neopustí a že vrchovatě splatí utrpení našich žen a dětí. Po včerejší noci jsme tím více rozhodnutí pomáhat vojákům ruské armády, jen aby už byl jednou učiněn konec nájezdům a utrpení života na frontě.

Krejčí Václav Šalda dnes zachytil na své krystalové stanici volání Prahy o pomoc. Zpráva se rychle rozšířila po celé vesnici. Tak v Praze se bojuje!

Jinak je klid jako před bouří. Zlověstné ticho trvalo až asi do půl páté odpoledne a už zase slyšíme v dálce hukot těžkých vozidel. Ze škvír Procházkovy stodoly zjišťujeme, že nás opět obkličují tanky. Přískokem běžíme do svých krytů a již zase začíná palba a první detonace. Znovu prožíváme chvíle napětí, kdy nám to praskne do sklepů a zavalí nás to, aby už jednou byl učiněn konec všemu. Všem – i našim životům! Konec ano, jenom ne zmrzačení.

Z této úvahy byl jsem náhle vyrušen výbuchem šrapnelu přímo nad barákem. To byla ale „šleha“! Křídlice se sypou ze střech, ale ještě je dům celý a my také. Jen se kryt zavlnil. Kanonáda neutuchá, ženské se modlí a už znovu cítíme kouř ohně. Za chvíli zjišťuji, že hoří u Misterů, dům č. 190 a starosty obce Františka Kulíka, č. 190. Netrpělivě jsem čekal na konec dělostřelby a jen jsem zjistil, že se obrněnci vzdalují, už jsem to přískoky bral k našemu domu. Zjišťuji, že náš dům nehoří! Vbíhám dovnitř. Nikde nikdo, ticho – klid. Na půdě jsem našel zápalný granát, který však nevybuchl. Druhý zápalný granát prohořel dřevěným stropem, padl do

prázdného prasečího chlívku na beton, kde dohořel, aniž by způsobil větší škodu. Snad to bylo štěstí, že jsme měli půdu úplně od slámy vyklizenou. Za klidu na frontě, ještě před nájezdem, jsme polili všechny trámy a pozednice vodou. I to mělo jistě svůj vliv. Zjišťuji, že obě selata jsou pryč a pes také.*

Neděle 6. května 1945. Jen se rozednilo a už jsem prováděl průzkum, co je nového ve vesnici. Znovu jsem se zašel podívat domů. Kulíkův domek dohořival, zůstalo jen zdivo. Také u Misterů dohořivaly zbytky. Shořelo všechno. Jen holé ohořelé zdi smutně trčely a žalovaly nebesům. U nás byla propálena dřevěná podlaha v kuchyni. Od výbuchu byly vyvaleny dveře do kuchyně i se zárubněmi, sklo se válelo všude. Z vnitřního zařízení co nebylo rozbito, to bylo ukradeno – i koberce ze země.

Rusové, kteří tak statečně odolávali německé přesile, byli pryč. Zákopy kolem dokola domu byly prázdné. Vlezl jsem na půdu a na malé půdě do dvora jsem našel protavený zápalný granát. Opatrně jsem ho vzal a ve kbelíku na vodu jsem ho vynesl do polí za chalupu. Ještě jsem byl doma – to bylo dle odhadu asi tak k 10. hodině – a už se opět vojáci RA vraceli. K nám zase přišel mně už dobře známý voják z vinice a v debatě, kterou jsme ihned rozpředli, mě ujišťoval, že „co skoro jim přijechajut“ posily. „Co skoro“, pravil: „zavtra“!

Ještě nebylo ani po poledni a už Němci zahájili palbu ze vzdálených pozic. Těžké zbraně meli rozmístěny za Sudicemi. Po poledni přijíždějí do vesnice ruské tanky. Ke střetnutí nedošlo. Dovídáme se, že Němci ustupují k západu. Od vojáků, kteří procházeli na rozvědky Procházkovým dvorem, jsem se dozvěděl, že chytili „jazyka“ a ten jim prozradil, že dnes měl být na Lukovany podniknut generální útok. Nájezd, ve kterém měla být vesnice smetena a srovnána se zemí.**

Pondělí 7. května 1945. Od rána se proud rudoarmějců nezastavil. Stále přicházejí nové a nové posily od Oslavan. Vesnice se vojsky jenom hemží. Hlavně to jsou pěšáci a vozatajci. Všude jsou rozmísťovány hlídky, kulometná hnízda a lehké dělostřelectvo. Pomáháme nosit bedny s náboji,

* Mezi útočícími vojáky byli Maďaři, kteří psa postřelili, aby mohli vzít prasátka. Ty si odvezli do Ketkovic. Asi za dva dny byli tito Maďaři zajati ruskými vojáky a v Hrázce zastřeleni (pozn. přepisu: jedná se o Ketkovice). To jsem se dozvěděl po válce v Ketkovicích. Pes se po válce vrátil, ale s prostřelenou čelistí. Ošetřil jsem ho a pes se vyléčil.

** Pravdivost nám po válce potvrdil popovický farář Dopita, který se o zmíněných represáliích dozvěděl od Němců – důstojníků – v Popovicích. Snažil se je odvrátit od toho úmyslu, ale neměl úspěch. Útok provedou stůj co stůj! Jak mně sám řekl, díval se z věže kostela na hořící naši vesnici a modlil se za naši záchranu!

radíme, kde dělo umístit do výhodného postavení, a tak je to v celé vesnici. Teď už se nebojíme. Dojde-li ke střetnutí, rozhodně v něm zvítězí Rusové. K večeru přestřelka zesílila, ale těžších zbraní užito nebylo.

Dne 8. května 1945 – úterý. Noc prošla celkem klidně. Maličký srpek couvajících měsíce se z výšky díval na dohořívající trosky naší vesnice, Ruští vojáci nás ujišťují, že „Hitler je kaput, Germán kaput a co skoro budět i vojna kaput“! Partyzáni přinášejí zprávu, že 7. května ve 14 hodin byla podepsána německá kapitulace. Letadla nad námi krouží a tentokrát shazují letáky. Jeden jsem chytil. Je německý a jsou v něm vybízení němečtí vojáci, aby odložili zbraně. Že by už opravdu kapitulace? Jsme už po tom všem opatrní ve věření. Komu věřit? Přestřelky trvají dále.

Rusové posilují svoje pozice. K nám u Procházek postavili tři minomety. Za malou chvíli byli zastříleni na zmlu u Ketkovic, kde Němci mají svoje bunkry. K 15. hodině na nás zčista jasna začínají dopadat střely ze vzdálených zbraní. Po páté hodině odpoledne palba sílí, neutuchá, ale nabývá takové mohutnosti, že se země chvěje. Rozprasky nábojů jsou tak silné, že to bije a s dveřmi krytů úplně lomcuje. Ani večer palba neutuchá, ale jen získává na intenzitě. Dnešní den je nejhorší ze všech dosavadních, které nám bylo souzeno, abychom prožili se svými rodinami na válečném poli ve frontové linii. U Příbylů pod přístřeškem padl kuň.

Po 11. hodině v noci palba přibliživších se obrněnců ustává a je slyšet jen hukot vzdalujících se motorů. Jejich ústup je však kryt dalekonosnými zbraněmi. To trvá až do půlnoci. Souhra zbraní byla dokonalá, to jako voják musím uznat.

Dne 9. května 1945. U nás, totiž u Procházek v č. 17, co jsme dočasně ubytováni ve sklepě, má velitel minometné baterie telefon. Ten drncí každou chvíli skoro v jednom kuse i za největší palby. Všude kolem celého domu jsou dělostřelecké a minometné náboje. No voze, na zahradě, po dvoře, u minometů, no zkrátka všude. Kdyby sem tak nějaká ta zbloudilá německá střela padla, to by byl konec. Nevím, kolik mohlo být hodin, ale odhadoval bych to tak, že to mohlo být mezi 1. až 2. hodinou po půlnoci, když zvonil telefon. Velitel vyslechl rozkaz a běží do našeho krytu, kde jsou s námi schováni i ruští vojáci a volá: „Hore, chlapi, k boji, k boji!“

Vojáci hbitě nastupují k minometům a velitel jim oznamuje konec vojny a úplnou německou kapitulaci. Jako salva vítězství má býti vypálení z každé hlavně 50 ran. Neudržel jsem se, abych neprovolal: „Necht' žije Krasnaja Armia, ať žije maršál Stalin! Ať žije president Beneš!“

A již celým dvorem zní salvy ze všech stran. Náš dědeček Jakub Matěja nezapřel v sobě starého dělostřelce, má náruč minometných nábojů a sám se zúčastňuje střelby. Při nabíjení říká „Za vlast!“ Pink! A mina letí ... „Za ty, kteří nezradili!“ „Za ty, kteří se nedočkali a za světlou jejich památku!“ A tak to jde rána za ránou, až jsme z toho ohlušení. Vnímáme jen zášlehy ohňů z hlavní minometů. Bylo to strašné, ale bylo to krásné! Protože to byly salvy vítězství! Že to byly salvy tak dlouho toužebně očekávaného míru!

Rozednilo se. Zpráva o kapitulaci Německa se bleskově nesla od sklepa ke sklepu. Ruští vojáci se už v noci připravovali k odjezdu. Ještě se ani pořádně nerozednilo a už nasedali na koně a voj se hnul, jak nám jeden moloděc řekl: „Směr Praha!“

V obci je klid. Skřivánci zpívají vysoko nad luhem a včelky poletují po žlutých pampeliškách. Občané odnášení svoje svršky z krytu do svých domovů. Je krásné teplé počasí. Ani se nám věřit nechce, že je mír a že jsme to vůbec přežili a že je opravdu po válce. Nevyspalí, neoholení, špinaví a hladoví. Čtrnáct dnů bez teplého jídla. Teplou kašičku mívala jen Lenka a tu jí maminka ohřívala pouze nad petrolejovou lampou nebo svíčkou.

To nezvyklé ticho kolem nám připadalo tak divné!

Doma to bylo všechno vzhůru nohama. Ani jediná tabulka v oknech nebyla celá. Okenní rámy byly rozstřílené a kulky z kulometů jsou zapíchané ve zdi, ale i ve dveřích a dveřních zárubních. Dveře rozbity, střecha rozbita, zdivo rozbité. Co začneme prvně?

„Pořádek! Zametat, mýt, uklízet!“ Potom vysteleme postele. Ale co na ně? Vždyť je všechno rozkradené! Skříně prázdné, šaty pryč, povlečení na postele pryč! Ach což – lidé jsou všelijací! „Však tomu, kdo to ukradl, to štěstí nepřinese, ani Boží požehnání“, pravila babička. Teď rychle do práce. Po čase si pořídíme nové!

Co si budeme moci spravit sami vlastními silami a umem, to si spravíme! Na pomoc nelze spoléhat. Celá obec je rozbitá a celá republika je vykradená. Vlaky nepojedou a auta či koně nejsou. Ale vybudujeme si republiku a všechno lepší a krásnější. Malou, ale naši!

Dodatek – závěr

Ztráty bojujících příslušníků Rudé armády:

1 major zabit granátem při dělostřelecké palbě ve stodole u Michálků. Odvezen do Padochova

1 pobočník majora - “ - - “ - - “ - - “ - - “ - - “ -

3 vojíni zabiti na silnici u transformátoru – odvezeni do Oslavan

1 vojín zabit u kulometu za Paláskovým – Dusmatov Romankin

1 – “ – (neznámý) zabit u cesty ke Bzovce } původně byli pochováni

1 – “ – zabit na Kamenných – Vajurkovský Valentin } před pomníkem u hasičské
Leontěvič } zbrojnice

1 Němec u hájenky. Další nebylo možno zjistit, protože byli ihned odváženi

Ztráty na civilním obyvatelstvu:

1. Nováček Josef, č. 137, autodopravce zabit při náletu na Lukovany

2. Soukup František, č. , 17-letý - “ - - “ - - “ -

3. Brázdová Helenka, č. 4, 11-letá* zabita - “ - - “ -

4. Patočková Marie, č. 30** , zabita dělostřeleckou střepinou

5. Mistera Julius, č. , zemřel na následky zranění nášlapnou minou

6. Liška František, č. 13, dítě předškolního věku, zemřel následkem výbuchu granátu

7. Vyhnalíková Marie, č. 101, dítě předškolního věku, zemřela - “ - - “ - - “ -

Ztráty za okupace:

1. Florián Rostislav, zemřel 24.X.1941 – Berlín

2. Veselý Miroslav, - “ - 1.X.1943***

3. Smutný Augustýn, zemřel v Osvětimi

4. Kotačka Jindřich, - “ - ve Vratislavi

* Helenka Brázdová měla podle náhrobku na hřbitově v Lukovanech 9 let (dle paní Lenky Bechné).

** Správné křestní jméno je podle náhrobku na hřbitově Anežka (dle paní Lenky Bechné).

*** Veselý Miroslav zemřel podle náhrobku na hřbitově 1.2.1943 (dle paní Lenky Bechné).

Osoby vězněné:

1. Svoboda Jaroslav
2. Vorza Jaroslav

Ranění:

1. Liška Antonín, raněn při náletu na Lukovany 17.4.1945
2. Jaroslav Vyhnalík, - “ - - “ - - “ - - “ -
3. Hubert Svoboda, - “ - - “ - - “ - - “ -
4. Polehla Ferdinand, po těžkém zranění šrapnelovou střepinou amputace nohy
5. Patočka Rajmund, průstřel krku
6. Uhlíř Jan ml., průstřel nohy
7. Paar Josef ml., střelen do nohy
8. Hladíková Hedvika, raněna střepinou
9. Václav Němec, uraženy prsty na ruce

Vyhořelé domy:

1. Smutný Felix, č. 178 – úplně
2. Vaverka Jan, č. 68 – úplně
3. Mistera Julius, č. – úplně
4. Pelc František, č. 86 – úplně
5. Příbyl Ondřej, č. 154 – úplně
6. Příbyl František, č. 185 – úplně
7. Kulík František, č. 190 – úplně
8. Moravec Bedřich, č. 173 – úplně
9. Lacina Karel, č. 164 – úplně
10. Palásek Jan, č. 190 – úplně
11. Šumberová Aloisie, č. 145 – úplně
12. Mann Jan, č. 162 – úplně
13. Lacina Rudolf, č. 141 – půda a střecha
14. Lacina Miroslav, č. 87 – půda a střecha
15. Zimmermann Fr., č. 156 – půda a střecha
16. Šumbera Václav, č. 139 – půda a střecha
17. Modl František, č. 170 – půda a střecha
18. Nedvěd Josef, č. 169 – půda a střecha
19. Doležal Antonín, č. 186 – půda a střecha

Vyhořelé stodoly

(včetně slámy, krmné píce, hospodářských strojů a pomocného nářadí):

1. Kabeš Jan, č. 15
2. Příbyl Jan, č. 16
3. Procházka Fr., č. 17
4. Růžička Jos., č. 18
5. Brázda Fr., č. 20
6. Pazourek Fr., č. 21
7. Vyhnalík Josef, č. 22
8. Brázda Karel, č. 23
9. Procházka Václav, č. 24
10. Svoboda Jan, č. 26
11. Šumbera Antonín, č. 27
12. Vaverka Leopold, č. 28
13. Patočka Jindřich, č. 30
14. Smutný Josef, č. 31
15. Michálek Fr. – stodola rozbita děl. zásahem

Domy těžce poškozeny dělostřelbou nebo pobořené jen zčásti:

1. Jan Uhlíř, č. 168
2. Polehlová Anna, č. 171
3. Žáka Antonín, č. 187
4. Svobodová Albína, č. 175
5. Patočka Jaroslav, č. 148
6. Vyhnalík Alois, č. 150
7. Trojan Antonín, č. 192
8. Procházka Jar., č. 181
9. Vaverka Antonín, č. 33
10. Budova staré školy
11. Šaldová Marie, č. 154
12. Dvůr revírní rady, č.1
13. Svoboda Antonín, č. 67
14. Beer Jan, č. 165
15. Stáňa Josef, č. 157
16. Sýs Edvard, č. 133
17. Harák Jaroslav, č. 114
18. Matěja Jakub, č. 92
19. Svoboda Cyril, č. 194
20. Budova nové školy
21. Budova potrav. spolku
22. Paar Josef, č. 166
23. Veselý Antonín, č. 174
24. Beer František, č. 96
25. Vaňurová Marie, č. 55
26. Brázda Jan, č. 4
27. Němec Emerich, č. 94
28. Vaverka František, č. 183
29. Hájenka, č. 69
30. Vyhnalík Jan, č. 184
31. Kostel – věž

Jinak v obci po válce nebylo domu, který by neutrpěl nějaký ten válečný šrám, a když jsme se po frontě shledali a potkávali, lidé byli takoví hodní a milí! Jakoby jsme se znovu narodili. Měli jsme se rádi a byli jsme šťastni, že jsme to přežili!

Na věčnou paměť!

Jaroslav Harák
L.P. 1945

Z rodinné kroniky rodu Harák

Sestaveno dle podkladů Lenky Trtílkové

Kroniku začal psát již otec Jaroslava Haráka pan Alois Harák z Ketkovic narozen roku 1872. V roce 1890 začal pracovat na dole Láska Boží, r. 1894 nastoupil do vojenské služby k 5. Jezdeckému hulánskému pluku do Štokravi u Vídně. V roce 1897 se oženil s Františkou Brázdovou z Ketkovic. R. 1897 byl v Ketkovicích založen spolek Lidumil, ve kterém působil jako revizor a poté do roku 1912 jako pokladník. V roce 1908 si postavili domek v Ketkovicích, kde žili a měli 8 dětí.

Pan Alois Harák dále v kronice píše:

„Žili jsme skromně avšak spokojeně až do roku 1914, kdy nastala první světová válka, která čtyry roky trvala. T.č. také 2 zvony z věže na válku byly sebrány. Začátkem války zle nebylo, ale později se zlo a bída stupňovala, až pak nastalo skoro všechno na lístky, ale všeho málo, vše odměřeně, k tomu jen vonět!!

Potraviny, mouku, sůl, lístky na maso, obuv i šatstvo, také tabák, všechno jsme fasovali na závodě, ale ne zadarmo, všecko se nám strhávalo.

První výzva byla v noci na konec srpna 1914 a pak následovali odvody mužstva až přes 50 roků. Odvedeni jsme byli všichni avšak jako horníci jsme byli vyreklamováni a pod vojenským dozorem jak v pátek, tak ve svátek stále pracovali, po celou válku, i vojenské čepice nám nasadili a dvakrát jsme přísahali, jednou Franci Josefovi a pak nastoupil Karel, tak Karlovi.

Hlad a bída se stupňovali tak, že před žněmi v 17tým a 18tým roce jsme cestou do práce a z práce kousali klásky z obilí.

Co se pro horníky fasovalo, polovic zchamtily ti, kterým to nepatřilo, a ozvat se žádný nesměl, hned posílali na vojnu. Já i druzí horníci z Ketkovic jsme byli také u vojenského raportu na Zastávce, že jsme 3 nebo 4 dny z hladu stávkovali, kam nás dva četníci pro nás vyslaní, doprovázeli. Vojáci chodili po domech u rolníků a rekvírovali u všech brali kde co bylo stále jen pro vojsko.

Lidé chodili po žebrotě a my také. Na sázení pro brambory jsme byli až v Číkově, ale jen 10 kg jsme donesli, ačkoliv jsme kolik dědin pochodili.

Lidé bylo jich dost, hladem padali a mřeli jak noviny dost často psaly a proto nebylo divu, že rostli zloději malí i velcí, ale těch bylo víc, kradli na obcích, kradli na závodech, i v úřadech i ve státní správě i ministři a soudy to jen skoro přehlíželi a tak těch všech zlodějů jsme ani uživit nemohli a nato pak brzy z jara rukovali 18tiletí, jako poslední síla a mezi nimi také syn Stanislav do Itálie, na konci války se vrátil se zdravou kůží...(ale byla plná).

Po válce když Rakousko padlo, slibovali jsme si v Republice lepší časy, avšak marně!! Pracovníci všeho druhu i horníci byli okrádání dále a ozvat se, hned dávali z práce vyhazov a tak bylo heslo, ... mlčet a držet krok.

Drahota a bída byla stále ... 100 kg pšenice 600 kor. Dost špatné šaty 800 kor. A zlé časy po válce ještě dlouho trvaly a ani se nezlepšily co přispěla také 3léta neúroda a pak pád dobytka, řádila kulhavka a slintavka a už se mluvilo o válce druhé, která bude ve vzduchu, že snad na pozemní vojsko snad již ani spoleh nebude.

V roce 1919 nastala hornická stávká, zase zle... prohrála se!!!

Zastání nebylo nikde. V červenci roku 1926 jsem vstoupil do penze, bral jsem 303 kor. 70 hal měsíčně.

V roce 1929 jsem byl zvolen obecním strážníkem i zároveň ponocným za 160 kor. měsíčně a kromě toho za obecní práce v lese neb na cestách 15 kor. denně, za hlášení bubnem pro cizí lili 5kor.“

Dále Alois Harák v kronice popisuje události z Ketkovické historie. Zápisy končí rokem 1930 kdy ovdověl. Zemřel 24.11.1948. V psaní kroniky dál pokračuje jeho syn Jaroslav Harák autor válečného deníku **Dny a noci v bojovém pásmu.**

„Tam, kde zastavila se ruka otcova, pokračuji v líčení událostí jež přímo i nepřímo dotkly se našeho rodu. Narodil jsem se v Ketkovicích v domě číslo 63, 24.4 1910. (...)

Z mého života: Opravdu hluboko musím sáhnouti do svých pamětí, abych vylíčil všechny moje zážitky. V ranném dětství chodil jsem do obecné školy v Ketkovicích. Je to táž budova, kde v přítomné době jest rodinný dvojdoměk. Budova tato byla po postavení nové školy jednopatrové prodána a přestavěna na byty.

Pamatuji si velice dobře převrat, kdy říše Rakouskouherská se rozpadla. Zpráva o tom přišla do Ketkovic až pozdě odpoledne. Večer chodili jsme již se staršími školáky i odrostlejšími chlapci po návsi a zpívali národní písně.

Na věčnou paměť byl postaven na návsi pomník. Tam kde je náves nejširší, byla v listopadu 1918 zasazena lípa svobody.

Po absolvování měšťanské školy v Zastávce u Brna, kterou jsem prošel s chvalitebným prospěchem nastoupil jsem do učení dne 2.1.1925 u Společnosti telefonů a elektřiny v Brně. V době učení chodil jsem do odborné školy pokračovací. Učební doba trvala tehdy tři a půl roku. Když tato doba uplynula pracoval jsem ještě asi půl roku u této firmy, ale touha po zdokonalení vedla mne i na místo jiné. Tak ocitl jsem se u společnosti Metachem. Za tři měsíce jsem na vlastní žádost odešel a nastoupil jsem u Poštovní správy. Přes tak velkou nezaměstnanost jež v létech 1927–29 panovala nebyl jsem nikdy bez práce.

U Poštovní správy jsem nastoupil dne 6.5.1929. Tímto vyprávěním jsem však odbočil a proto vracím se opět do roku 1924. V tomto roce totiž bylo započato se stavbou elektrovodné sítě v Ketkovicích. Stavba byla hotova ještě téhož roku, takže na Vánoce zaskvěla se celá obec v záři elektrického světla.

V roce 1929 v měsíci srpnu byly zavěšeny na věži dva nové zvony a sice umíráček a prostřední. Zvon z r. 1554 ve válce světové zrekvírován nebyl pro jeho historickou cenu.

V dubnu 1932 byl jsem odveden a 1.10. téhož roku jsem nastoupil vojenskou službu u 5. leteckého pluku v Praze. Po vykonání řadového výcviku byl jsem odkomandován do Vojenského učiliště, pro službu spojovací, v Čáslavi. Zde jsem se věnoval skoro 4 měsíce pernému vojenskému výcviku a po zkouškách, které jsem prodělal s výtečným prospěchem, jsem se vrátil do Prahy, kde jsem byl záhy povýšen na svobodníka.

Vycvičen jsem byl pro vojenskou službu radiotelegrafní. Můj obor byl velmi obsáhlý, tak měl jsem na starosti ošetřování elektrické sítě letounu, ošetřování leteckých radiostanic, montáž těchto stanic do letounů, optické přístroje letecké, palubní elektrické přístroje, akumulátory, dynamo, měniče, nabíjecí stanice a polní elektrárny. Mohu tedy po pravdě říci, že na vojně jsem velmi získal, co do teorie i praxe.

V letních měsících jsme konali cvičení na polním letišti v Novém Majří u Malacek. Po návratu ze cvičení, byl jsem povýšen na desátníka československého letectva. Dosáhl jsem tedy nejvyšší dosažitelné hodnosti, jako aktivně sloužící už více jsem dosáhnouti nemohl.

Přesto, že vojna byla drsná jako struhadlo, rád na okamžiky vojenského života vzpomínám. Tak jako všechno na světě má svůj konec, dočkali jsem se uplynutí těch tvrdých osmnácti měsíců a vracíme se do tak toužebně očekávaného civilu.

Tak jsem se tedy 1934 vrátil domů.“

Následovala svatba s Jarmilou Matějovou z Lukovan dne 21.7. léta Páně 1935. V Lukovanech pak spolu žili v č.p. 114 až do jeho smrti 13.7.1972.

Kronika dále pokračuje líčením událostí po roce 1938 až do druhé světové války. Velice podrobně pak popisuje válečná léta jak ve státě, v Lukovanech i události v rodině Haráků. Kronika obsahuje fotografie i pár výstřižků z novin. Aktivně zasahoval do zřízení železniční stanice u Popovic, tyto události doložil i několika fotografiemi.

Citát z kroniky: *„Když už jsem tak v popisování mimoválečných událostí, musím vzpomenouti ještě jednu. Letos (1944) 22. května otevřeli jsme u Popovic železniční zastávku. Měl jsem tu čest, že jsem do celé této záležitosti také účinně zasahoval. Celá záležitost vznikla takto: V květnu 1930 žádaly obce Popovice, Příbram Zakřany a Lukovany, aby byla zřízena zastávka u Popovic. Protože celou záležitost nikdo nesledoval, brzy to usnulo. Až loni Němci žádost objevili a chtěli, aby tak nebo onak byla vyřízena. Vyzvali zmíněné obce, aby se dostavily ke komisionálnímu šetření. Náhodou jsem mluvil s tajemníkem Hrubým, který byl u nás zásobovacím referentem a ten mne do celé záležitosti zainteresoval a zapojil, když viděl, že naši obecní tatíci jsou liknaví a v jednání s úřady slabí.*

Byla to svízelná jednání, zvláště když obec Příbramská žádala zřízení zastávky u Příbrami. Mohu říci, že měli brněnské ředitelství hodně na své straně. Museli jsem proto, a dalo to hodně práce, přesvědčiti ministerstvo dopravy v Praze, že jednání příbramských je sobecké, nereálné a nesprávné.

Byla třeba celá řada osobních intervencí v Praze i v Brně, které musely býti podepřeny tvrdými skutečnostmi, abychom na konec přeci jen zvítězili. Za obec Lukovanskou jsem byl mluvčím já a taj. Hrubý.“

Kronika končí těsně po válce. Jaroslav Harák se také aktivně věnoval junácké organizaci v Lukovanech, psal Junáckou kroniku a přispíval do junáckého časopisu Stříbrný vítr. Napsal také rádcovskou příručku pro junáky STOPA.

Fotodokumentace

Lukovany 1945

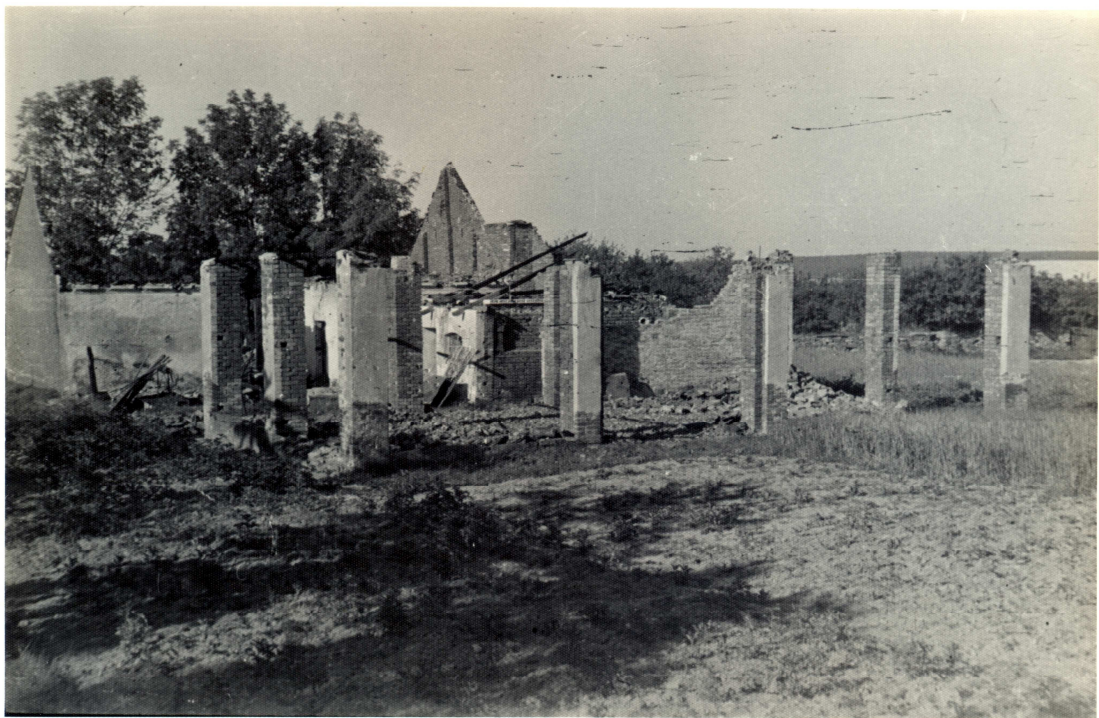
Fotografoval
Jaroslav Harák

Dvojdomek Jaroslava Haráka a Jakuba Matěje, Lukovany č. 114 a 92.

Dům Julia Mistera.

Dům Julia Mistera.

Maskované německé auto směrem na Náměšť u Popovic.

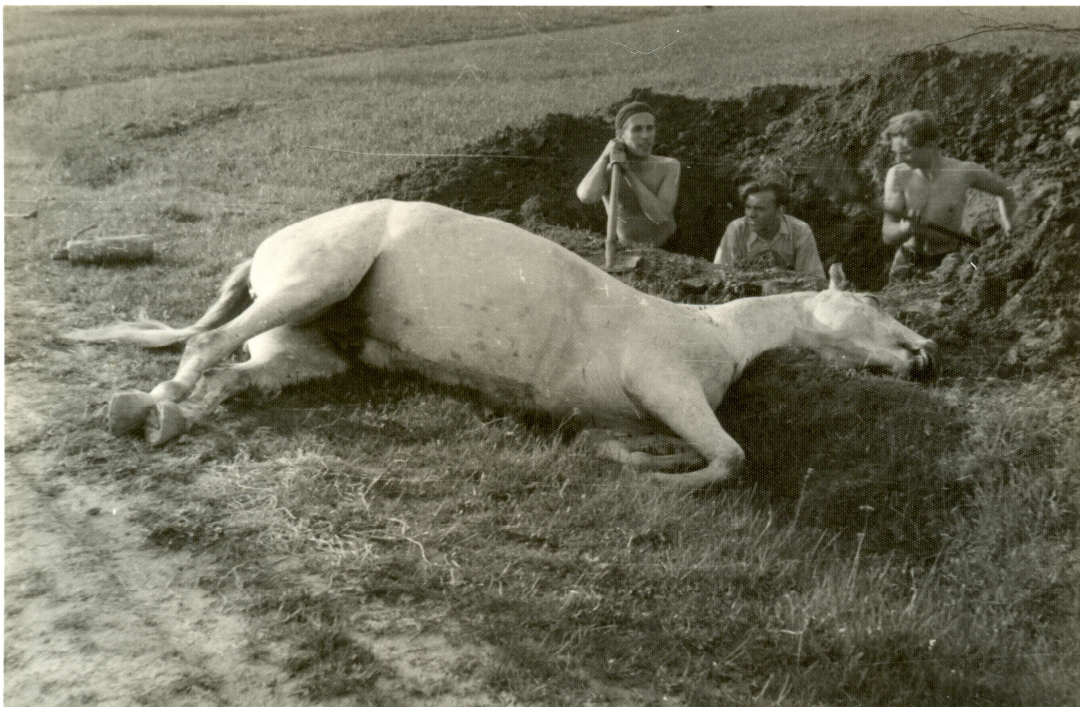
Sestřelené letadlo snad u Rosic.

Sestřelené letadlo snad u Rosic.

Kulomet u Lukovan. Jeden kulomet byl u ve Bzovce a druhý u křížka (Chvátalových). Který je tento není jasné.

Pochovávaní zastřelených koní. Jeden z mužů je Antonín Mann.

Tank u cesty z Lukovan do Popovic.

Tank u cesty z Lukovan do Popovic (jiný pohled). Číslo na tanku 223.

Pelcovi. Nezůstalo jim nic kromě sklenic.

Bratři Lacinovi – Ladislav a Rudolf.

Dům řídícího učitele Františka Kulíka.

Kostel v Lukovanech.

První výročí osvobození

Lukovany 1946

Od hřbitova kolem sýpky státního statku.

Pochod mužů.

Ženy v červených halenkách.

Hasiči.

U pomníku padlých.

Školka, vpravo paní učitelka Kolčavová.

Vpravo řídící učitel Brázda a jeho paní.

Nápis snad „Pravda zvítězí“

Asi na drahách.

Bratr Soukop, bratr Rost'a, bratr Šalda, bratr Míra.

Pochod od kapličky.

„Rok svobodní“

Svobodu si uhájíme.

Jaroslav Harák :

Dny a noci v bojovém pásmu,
(Kronika našich dnů)

Válečný deník. Duben - květen 1945.

Jijeme v době velmi pokutě, mízence níci, až přebohaté na dramatické politické události a zraty. Jako děti prožili jsme první světovou válku a už jijeme ve válce druhé.

Kikdo z nás nemůže tušit co přinese zítřek, kdy konečně nastane zrat na který všichni tak toužebně čekáme a jěz si tak toužebně přejeme. Jak dlouho to bude ještě trvat?

Od srpna minulého roku, kdy byl proveden nečekávaný a také v rozsahu první ^{silný} nálet na Brno a zbrojovku v Kuřimě a zakrátko na to v listopadu druhý tentokrát těžký nálet na město, jsme v neustálém strachu. Bezděle sledujeme na svých mapách pohyb fronty. Křičíme jen sobě i když nás náš český rozklad a naše české noviny (zglajchšallovance) demoderně ujišťují o nových a nových vítězství měsíci. Otáží se tomu můjsem, když přiznávají, že „vyrovnali frontu“. Tajně a se skrytými dušičkami radujeme se z každého slabšího úspěchu spojenců a věříme pevně v naše vítězství, ve vítězství pravdy a naší svobody!

Rozhodl jsem se, že po památku budoucím badm si popisovat sled válečných událostí tak jak je budeme prožívat my a jěz se budou přímou dotýkat života v naší obci, našeho okolí a jak budou postupně za sebou dít po dui následovat.

Po nechtěném náletu na Brno dne 12. dubna utekli jsme z zaměstnání v Brně a nikdo z pracovníků neměl ani té nejmenší chuti se do zaměstnání vrátit. Také mnoho občanů bydlecích v Brně uteklo na venkov ke svým příbuzným a známým, kde chtějí přičkat příchodu fronty.

Že se fronta rapidně přibližuje, to jsme viděli a mohli jsme se o tom denně přesvědčit ze zvýšené činnosti výhledových letounů. Nejlepším dokladem toho jak wehrmacht ustupuje, bylo to, že od poloviny dubna 1945 každý večer sledujeme dlouho do noci, na výhled od Lukovčan, ve směru k Brnu osvětlovací rakety jak ve velkém počtu pomaloučku se snáží tyto světlice k zemi a ozařují celou krajinu. Za tichých nocí podoucháme vzdálené dunění dělostřelecké palby.

Každým dnem je dělostřelba jasnější a bližší. Nezadržitelně se přibližuje k Brnu.

Přibližuje se nám naše svoboda, kterou nám na Moravu přinášejí ruské Velké Ruské země na hlavách svých tanků a katků!

A létala jednotlivě i ve skupinách všemi směry, jednou z jihu na sever, podruhé z severu na jih, potom zase ze západu na východ, pak zase z východu na západ přelétají přes naši obec. Jindy zase krouží nad našim okolím. Přelétaly, - kroužily, ale nic, ani fotografovali.

Ve směru nad Brnem vystrkují husté mraky černého kouře, tam také neustává kanonáda. Slyšíme výstřelky dělostřeleckých strel. Myslím na Brno. Tam asi bylo stvořeno peklo své krajiny dohrožán. Zemi se chvěje ve svých základech. Bůh se domy ^{nic} ~~částečně~~ výrony lidské náce. Jijeme ve plovárně přečtené věci přišel. Lidé z domů když nemají tak ani nerychlejší. Jindy už se pracovalo na polích, ale letos nic a už je 16. dubna 1945. Ve vesnici ticho, jakoby se život zastavil.

17. dubna 1945. Dnes v dopoledních hodinách stála se spojenecká letadla nad naší vesnicí s německými. Vznikla tonda přestřelka z kulometů a bylo sřženo asi 70 bomb, které dopadly z části do vesnice a z části do polí. Zasáhuta byla část u transformátoru („na mlouci“) a část u kostela. Náletky byly hrozné. Byl zabit František Soukop 17letý a 11letá

Kleučkaš Boráčdová, která vykrácela po hraně stěpinou když na náhě
 vozila na kočárku malého Miroslava Tejkala. Tejkému hraně za několik
 okamžiků podlehl Josef Nováček, autodopravec. Při práci na kraji
 byli hraně stěpinami Antonín Liška, Jaroslav Vělučalík a Hubert Šo-
 bodas, Obě krajy se klenými orali byly zabity. Druhá pomoc hraněm
 šel na náhě poskytl Mladý Alois Čap, který byl u pacienta v Zákraucelch
 a když viděl co se v Lukovance stalo, šel bez vyprávě přjel. U některých
 však mohl už jenom konstatovati smrt.

Náhtem byly způsobeny značné škody na budovách. Byl ničen
 transformátor takže od této doby je obec bez elektrického proudy a to nám
 chybí velice, protože nemůžeme „chytat“ vyhlad, - ani náš ani cizí!

Pod tlakem vojsk něké armády začínají z okruhů kolem Javčic
 ustupovat německá vojska se směru k západu. Jednak jedním směrem
 přes Jbyřov a Zákraucy a dále na Třebič a druhým směrem přes
 Oslavany a Kelkovice k Rapotěm.

18. dubna 1945. Na dole „Kukla“ v Oslavancech slaji bílý
 prapor a československá státní vlajka. Naše vesnice leží stranou důležitých
 dopravních cest a tak jsme nemohli být středky zmateného sítě německých
 vojsk, jen hukot nětěžných a těžce naložených nákladních aut a těžkých
 zbraní hučel nám v sluch a šval nám řízení zárovní techniky.
 Také v našem okolí není množství Wermachtu a tak jsme „země nikoho.“
 Klášter zánlivého klidu byla náhle rozrušena „vyhlášením všeobecné
 mobilisace“ všech mužů vojáků do 55 roků.

Prezentace všech vojáků se měla prováděti v „horní škole“ kde je
 kancelář obecního úřadu. Tam jsme zjistili, že tuto mobilisaci nařídil
 z vlastního pokud učitel Josef Kratochvíl aniž by uvážil, že se vesnice
 se pohybují cizí lidé a že se celá tato obec propadá a dovede němečm.

Když jsme se sešli u obecního úřadu a kriticky jsme zhodnotili situaci
 v jaké obec je a s holými rukama jsme měli jít proti německým tankům
 bylo neuvěření vyhlášení mobilisace zrušeno.

Protože několikrát v noci přišli do naší obce partyzáni, rozhodli jsme
 v nejužším kolektivu, že navážeme spojení s partyzánskou skupinou a
 vyřídíme si další instrukce. Mětel Jaromír Tejkal, záložní důstojník,
 * dostal se na obecní úřad, kde nám suspendoval starosty obce Kauhška Kucíla a
 tajemníka Hukého a vyřezal je z místnosti.

byl posílen sestavením revolučního nář. výboru. Toto všechno bylo známo jen těm osobám z naší obce a drženo v naprosté tajnosti.

Pouze několik namsto malekřivých lidí vědilo, že v našem okolí pracuje partyzánská skupina „Josef Dylbeš“ a skupina „Troj.“

Ted jsme očekávali jak budou Němci reagovat na „Mobilisaci“ podle zprávek známo, že občané kteří inklinovali k Němcům a nebo byli Němci národnosti se volně pohybují v Rovnicích, Jartávece, Jelyšově i u nás a v sousedních Keltkovicích. Mes to ještě nevíme, ale to nám říká budoucnost jest-li se to Němci dopříděli a ještě - to potom běda nám, budou-li mít ještě čas!

19. dubna 1945. Zmatený ústup německých vojsk od hranic stále pokračuje. Hukot motorů vojenských kolon neutraliz. Chotěm se zda, že naopak mí. Ujistujeme, že kolony stále směřují k Třebíči. U Rapotie byli Němci překvapeni partyzány. Němci je mrtvy zastřelili tu mladíky z Rapotie jako represálie.

20. dubna 1945. Začínáme budovat kryty, zvirujeme sklepy a budujeme schovávačky na potraviny a šaty.

21. dubna 1945. Celou vesnici zachvátila válečná psychopas. Pilně se pracuje na krytech. Někteří občané si budují své ukryty i mimo naše obydlí. Užívá se hlavně terenu. Kopou se kryty v sadě, pod kamennými atd.

Kauonáda v dále nemilka ani v noci. Také ústupové přeroky nastavují. Te směru od Čučie k Keltkovicím to stále hučí těžkými vozidly.

22. dubna 1945. Hlavě duce k „zeměmítolo“. Zda se stále, že jsme v bilovním poli mezi dvěma armádami a že je pro nás krajně nepříznivá situace. Zatím máme ještě telefonní spojení z hájanky do Rovic. Od úmrtí nary Ing. Sixty se dovídáme jaká je situace v Rovicích. Také tam jsou lidé v krytech.

23. dubna 1945. Hukot aut přestal a také letadla činnost pozorovací letadel ustala. Oldi Jančie sládoji Rusové. V Kralicích Hamčosti a dále k Jirošovu jsou Němci jinač

frontová linie se stabilizovala.

24. dubna 1945. Teso to 11 hodin dopoledne se mohli objevi v obci kopáci. Těsně v obci bylo meliká a radostné. Bylo jich více jenom několik, ale naše radost, že už jsou "TADY" byla velika. Viděti jsme rudoarmějce poprvé a jak dobře jme jim rozuměti! Byli stádem naši pozornosti. Pijeli pro seno a dostali ho vřehovate fůny u Šumberu v č. 27. a u Svobodu v č. 26. Dva mladí kopáci se pokáněti na koučel a my z jejich rychle a obratně jízdy jme čekali poně i důvěru, že dny naši poroby jsou sečteny a Rusa armáda nás v tak duce Svobodu. Pzry po poledni znovu v dále dnu kanonáda. Tentokrát už můžeme bezpečně určit směr. Je to vyhledně a jihovýchodně od nás. Kanonáda nabývá na mile a hustotě výbuchů. Telefonicky se dovídáme, že se bojuje o Rovce a že už jsou tam ustři a navim i z řad civilního obyvatelstva. Ruská armáda už postupuje na Brno a od Rajhrad a Synovic postupuje k Otěchovu. Boje jsou těžké, Němci se nemim vzdát a Rusové musejí vrádití také boje o každý kousek země. Teče xřitijeme, že telou temí spravy už nefunguje a tak jme odříznuti od posledních zpráv. Je těžká kanonáda dnu nám a dšels a dáva nám tristi trdot i lnu těžkýslv boj. Od partyzánů se dovídáme, že se bojuje u Rajhradu a Otěhova.

25. dubna 1945. Vidáme se, že Ruská vojska osvobodila Rovce. Němci ustoupili k Zlitzovu. Naše obec je stále v operacím frontu. Jatin se zde ubojuje a zeta se, jako před vyčávací taktiky. Letadla krouží v prostoru Olavany, zastávek a Brno. Kontrolujeme své kryty a tu a tam dobudováváme ještě úmavy. O 12 hodině stýně velmi silné bombardování, které trvalo asi hodinu. Na obzoru se smim na Brno vystupují černa oblaka dymu který je setrem huan daleko k jihu do dilly mnoha desetů kilometrů.

Dopoledne přijelo do vesnice několik partyzánů a řádali kmito pro koně, klavně ves a seno. Veditel partyzánů nám prave důrazně připominal, aby chom až do příchodu Rusé armády nepodnikali podobné akce jako byla, mobilizace." Kmito odvězel po poledni Jan Pražda z č. 4, Šaun. Liška z č. 13. a Jan Kabes z č. 15.

naši občane rádi poskytovali oě požádali vojáci Rudé armády. Co se však nestalo? K večeru přijelo oči Popovic vojenská auto obsazené německými důstojníky, zastavili, na dráhačích vystoupili a začali obhlížeti terén ve směru na Oslavany. Víme, že je gl'!

Němci se vrátili zpět do Popovic, Jákiana a Hýšova. „Suškauda“ přinášejí nejnovější zprávy, že němci zaujali v Jákianech mezi domy palubná postavení. Tuto zprávu námů zprávy potvrzují občane ze Jákiana, kteří se uchýlili do naší obce ke svým příbuzným. K večeru přijíždí i k námů do nemice dvě auta německých vojáků a se svými dily zaujímají palubná postavení na okrajích „drahů“, tam co místo, ani před hodinou obhlíželi důstojníci. Pěla jsou zaměřena na Stračice a Oslavany.

Jme tedy znovu obsazeni, tato zpráva bleskově se rozšířila po celé obci a tak námů vybová nie, než znovu přestěhovat se do bunkrů a kryptů.

Už i ti největší optimisté, kteří stále tvrdili, že naši obci se válka vyhne, protože k námů není mluce, budují své bunkry. Situace se stává pro nás krajně nejnepříznivou. Jme ohlíženi ze všech stran.

Dne 26. dubna 1945, již od časného rána přicházejí německými posily. Začínají se zakopávat „na dráhačích“, jedno dílo zakopali maskované v Patočkovjeh a druhé u Bněčkovjeh, někteří naši občane „otukávají“ německá vojáky, kteří chtějí potraviny a nabízejí tabák a cigarety. Zjistujeme, že delostřelci jsou leteckému spojenci se svým velitelstvem a to že je u Vyhvalíků v domě Č. 22.

A nahrajeme nás frontou? Ne s přímohiní, ale s keramičiči a lopátami! Mno ráno bylo vyfukováno, že všichni muži od 18 do 40 oteků se musí dostavit na kopání zákopů na trati „na Kamenjeh“. Musí mít sebou kumpáč nebo lopatu. Nedostavění se bude přímě testáno vojenskými orgány!

Bylo sice a také jinak klid. Tu a tam nad námi se výšce přeletělo letadlo, ale na frontě byl celkem klid. Pošla to malá letka letadel a celkem pomalá, říkali jme jim „komáři“. Byli však stejně nebezpeční jako ti nejvyšší stíhači. O tom jme se bylo přesvědčili. U Jákiana jsou ostřelovány německé posily z leteckých palubních zbraní. Uspěšně jsou bombardovány kethovice. A v zářítí tato letadla řídí střelbu ruských minometů, které se zaměřily na nás. Samozřejmě, toho jme všichni po celé délce budování okopů využili a voprali jme se kam kdo mohl.

K paté hodině odpoledne se dovídáme, že na Babince byli spatřeni vojáci ruské armády. Postupovali od Olavau údolím Balinky a z druhé strany se přibližovali ke domu „hospodářskou zmolou“ a „Kajinštánkou.“

První seznámení s frontou. Tak jako mnoho jiných našich spoluobčanů i já jsem měl vybudovaný kůt „Pod kamenným“ a tam jsme byli s rodinou dočasně ubytováni. Měl jsem k tomu doopravdy důvod. Jednak bezpečí dětí a za druhé, já sám jsem už 14. dubna za náletu zrušel z pracoviště a mohl jsem očekávat, že musím budou doma hledat, tak bylo rozhodně lepší abych byl tady. Když jsem zjistil, že rovna nad námi se Němci zakopávají, tak jsem se dohodl s p. Procházkou z domu č. 17. že se můžeme s celou rodinou schovat u nich, tam se to bude bezpečněji. Celkem byl klid a tak manželka mě naložila na kočárek soka a půl starou Leuku a já jsem jel. Jel jsem přímo po poličkách k našemu domu. Kočárek s Leukou jsem táhl za sebou. Když už jsem byl pár metrů od našeho domu, padla salva z kulometu. Tak, tak, že jsem uskočil za Místerovu stodolu. Jen jsem ještě zahlídl padající listky a větvičky ze stromů jak se bouřlivě mávají k zemi. Svazek hladík který běžel s malou kerkou za mnou toto všechno viděl. Za několik okamžiků jsem zjistil, že to po nás střílel jeden Němec, který se domníval, že za sebou táhne dělo a že už tu jsou Rusové.

Němci seděli, že se na ně tlačí vojska ruské armády a proto zúvěrně vyživovali vyhodněnějšími posicemi a zbraně stříleli. Jen jsme se přemouřili k Procházkám a již se opívala stůlba z kulometu po celé vesnici. Setmělo se. Stůlba mrtučela. Neopíme, ale s napětím posloucháme dupot a pískotky vojáků kolem budovy. Ale, ktených vojáků? Němců? Rusů?

K půlnoci stůlba slabne až nakonec je slyšet jen dorozumívání se vojáků prostřednictvím lehkých kulometů a samopalů. Je naše obec již osvobozena? Neopíme, ale již za prvního samého roztráskání zjistujeme situaci. Za Procházkovou zahradou i u rybníka zjistujeme, že tam hlídají Rusové. Ta naše radost, upřímná a horoucí se radost na dlani vítali jsme vojáky jak nám procházeli doorem. Hlavou, zablácenou a nerypanou šití jen pit.

Samou radostí, že už pou tady obklopujeme je kolem dokola a porouška'me jejich dotazy. Snesli byshom jim co jenom by chteli, ale oni, Koupak!

Dnes je pátek 27. dubna 1945. Muzelka mi připomína, že mám svátek. Ale není čas na oslavy, když je válka a fronta je v pohybu a potom, jme v riziku domů a jisti se sklere. Zjistujeme situaci. - Německá vojska neustoupila daleko. V úroze cesty u hájenky ve směru na Popovic klidkuje německé kulometné družstvo, kolem dokola v lesích Okrouhliček, na Kamelcím (na Vavrkově plániči) jme uvideli klidkujícího němece, v Sýšíněch, ve Ryžově všude kolem dokola jsou němeci na Babince se začínají pohybovat.

Rekl jsem jim, že v úroze u cesty do Popovic, kousek od hájenky bylo skryto kulometné družstvo. To upozorovali ze zbraň užití kopáči. Rozpoutal se křik, ale tuhý boj. Včítel SS byl zastřelen a další dva vojáci odhodili zbraň, vyhořeli z úroze a updali se. Byli eskortováni do Olavav. Zastřelený SS mame jistal žít v úroze několik dní. Obyvatele obce začínají se seznamovat s neskýjící vojáky a zahrnují je včítlostí a láskou. Pokyujeme jim všemožnou podporu a pohostinství. Všude byli rádi videti. Vše obvažně na sčítání i hlavách vidíme, že je dost saméjých, jasného tepe ravného odvažel do Svaučic Jan Práda z č. 4.

Sobota 28. dubna 1945. Pohyb bojové linie se zastavil. Z rozhovoru s vojáky jme odporovali, že se uha, krasná armia." Máš obec je tedy v rukou KA ale kolem dokola jsou němeci. Čili situace není nijak nijová. Rekl bych, že krajně nebezpečná.

To se také pojvílo. Od Babince houkli němeci až k samému okraji vesnice, že kaplica" a v nertějícím okamžiku na mlinci u transformátoru zastřelili 3 vojáky nské armády a dva koue. V 11 hodin dopoledne byl zapálen dům Karla Lakiny č. 164, byly na to hoří dům Václava Šimberny č. 139. Včítostí byla ustřelena než Kotela, v 18 hodin hoří dům č. 162 Jana Maury, večer po 10 hodině sčítají plameny z rodního domu Bedřicha Moravce č. 173. Obec se stala terčem dělostřelecké palby. Nestýjme vyřteli, ale jen sčítat napueli nad uavimi kryty a potom jejich rozprask. Uvažují, že to může být z minometu. Šeda, kida který dům je zasáhnut. Jen kline popelcem. Bilo zbraň na koue dorůjící tanky, které přijely až do vesnice. Vojáku nské armády bylo v obci málo a jen s lehkými zbraňmi, - museli ustoupit mnohauárodní crotu i technické přístre. Ráno se dovídáme, že sčítinou byla zasáhnuta Hedvika Kladiková a do nemocnice v Svaučicích ji ovezl František Rozmahel vozem Františka Prády. Zastřelený voják, němece uží dál na cestě u hájenky, ale už je boný - bez hotu.

neděle 29. dubna. Němci obec obsadili a ráno znovu přeházejí vojáci ruské armády. Jsou to však zase jenom "lykadla" - početně slabá proti počtu němců. A zase mají jenom předstevu zbraní po boj z blízka, nebo jak oni říkají "atombat". Před námi tušně postavili dělo. Bylo to jediné dělo které m' přivezli a aby zmatli nepřítel, řadycky po několika salvách je přemísťují z místa na místo při čemž jim vytrvale pomáháme. Po nočním boji byl klid. Kozáci opět sháněli po nemici lemmis pro kůži. Jen tu a tam padne jednotlivý výstřel. Po nabytých zkušenostech jsme už opatrní. Najednou němci do obce najou vyloučeny. Někteří občané se raději přemouli do hlavan (Al. Straka, V. Dobřík). Od Okrouhlicka přijel menší oddíl vojáků ruské armády. Měli už lehká děla a tyto také ihned na vhodnějších místech rozmístili. K večeru však opět němci zahájili dělostřeleckou přípravu k útoku na obec. Z prou nám stály zastřelce létaly nad hlavou a přelétaly obec. Pro nás to bylo znamením k úkrytu. Záhy však dělostřelci provedli opravu děla a byl klid. Várem 19 hodiny peklo rozvířelo mě krásný dokonač. Čerti vylézi ze výřelů úkrytů a začal bít a řádění kaonády a gloduehu. Naš dům je těžce zasáhnut, je zbořen stěna stít, rozbořena stěcha a vybita okna. V obci hoří stodoly. Po dělostřelecké přípravě stáhli němci opět do nemice (na duby). Stábla se kvavá litva. Nakonec však němci byli přesí jenom vojáky ruské armády vyřazení. Rude plameny hoříšle stádoč až do rána záhyj výřel k netesim! Z rodinných domků vyhořel dům Jana Patočka č. 40. Zastřeleneho němce u hájenky někdo do rána ukradl. (i když byl komj).

úndělí 30. dubna 1945. Celou noc přestřelky neustály. Německá vojska stále se snažila dostát se do nemice, aby se mohli přemědit o mlé a postavení ruské armády. Od čamého rána jsou na obec vystřelovány zápalné nápuely. Okolo 9 hodiny hoří dům Františka Šimermanova. Kašmí je naprosto vyloučeni protože stielba neutuška maopali dá se říci, že mlé. Jestliže jsem v těchto výřelů zápiselů napral, že některý dům hoří, znamená to, že vyhořel úplně. Všechno. Nabytek, zařízení, šaty. Co může hořet, shořelo všechno. Tam se uzavřela mila aui jehla. Lústaly jen očiadlé černé zdi. Tedi m' dovedete představit naše nervové vyřeti a duševní rozpokošení.

K poslednému stielba ustává. Vápoledne je poměrně klid. Můžeme vyjít z úkrytů a otkáváme situaci. Jovidám se, že za celkem klidného odpoledne byl naměn do kiku Rajmunda Patočka. Kulha mu

omikla pod uchem do kuku a ramencem vyletela neu. Osvětimu mu poskytl
Mladr. Přikryl v dolní škole.

Knížeje knze zhrápi' púdu naši obce. Ther vojáku i knze civilisti.

1. květen 1945. Věra se měly pálit čarodějnice, škoda, nepálily se!

Lidavaji' tady o námi, - škoda! Klid zbrau' vřak nebyl. Celou noc
trvaly přestřelky. První maj - mátek máie, mátek radosti jara i
mátek mláde' trávine se sklepě. Přestřelky trvaji' i během dne. Byl
zapálen a hoří domek Felixe Smutného č. 178.

2. květen 1945. Počasi' je posmourné. jakoby chtělo každou chvíli spustit.

V 9 hodin byl vyhlášen nástup všech mužů od 16 do 50 let na zákopy. Sraz
byl na okraji vesnice v kájerstánci. Zatím co my jsme byli na posmourném
mazu, provedli vojáci RA důkladnou prohlídku celé vesnice, (hledali vyhlášené němece)
Německé hlídky vřak máie zhrmazdovani' z batince bzo vyjítli a začali nás ostřelovat.
Štely nám hořzda' nad hlavami a tak se přesunujem do úřadovny. Asi za tři hodiny
byl nástup odvolán. Hodinky nemám a tak nevím, kolik je vlastně hodin.

Úterek 3. květen 1945. Dopoludne byl vyhlášen nový nástup na zákopy. Tentokrát

v horní škole. Po díst se měhem se opít nikam nesto. Přišlo celý den. Jen
v dále je slyšet otua' dělостілба. Nemůžeme vřak z kryptu neu a se sklepě se dá
těžko odhadovat na kterou stranu to je.

Pátek 4. květen 1945. ^{Potravinám} Znovu byly ~~všpohleku~~ vydávány potravinové lístky. Syto zhotovil

a z vlastní iniciativy i na vlastní odpovědnost vydával tajemník Tomáš Hrubý a dle
slavu zárob v obchoděch stanovil přiděly občanům aby nikdo neměl hlad a hlavu
aby se tyto zárobky neodocpli stále dotrhající němece. Bylo to velmi nebezpečné
rozhodnutí. Ale vlastensky přehatue' a lidské rozhodnutí! Jen málo jedinců by uvollo
ocuciti toto rozhodnutí. Možná, že ostatní lidi v této chvíli ani o tom nerasuvažovali do
jakéhó nebezpečí se psiněný tajemník dostal i když jsme si psavě v této době tak blízký klíže.

Hř z rána se kluněčko prodíralo ze studených mraků a bzy rozpustilo
něrejn' měhorj poprašek a oměilo zem. Vě smieci se naši spolubčani' pohybují
s hohorovným klidem jakoby ani nežíli ve frontovém poli. Tu a tam někdo ta
rána z pušky nice padne, ale na to jsme si vě zvykli. Pokud nepadá omikla,
nebo nehvizdá nám to kolm uň nebo naši hlavou tak už nás to ani nerasužuje.

V této chvíli jsme ještě nemohli tuňit, že po přeházejícím klidem provedou
němece na obec takový útek jaký jsme ještě nezajili.

Pobuova palba začala k 16 hodině a ani za hodinu byla tak silná, že vybuchl stíhací vybuch. Blesk za bleskem a opět ohně ozářují nám stěhají budov. Kukot tanků neustává a detonace jsou provázeny tisícem oživšou. Vernice hví ze všech stran. Nejvíce je postřeno konce u horní školy. Plameny vysoko stěhají z domu Ondřeji Příbyla č. 154, Františka Příbyla č. 185 Antonína Doležala č. 186, Františka Pelce č. 86 hví celá řada stádo. Když kauonáda ani za tři hodiny ustala a dle kukoty motorů jsem mohl usoudit, že obvinenci se vzdávají, rozhodl jsem se, že se podívám domů, protože před útokem odšla moje manželka domů poprosit hospodářství. Vzal jsem si pro případ potřeby lékařnickou a běžím klusem kolem hvíčících domů. Doma jsem je zastihl všechny, kdecha Kateje, manželku i děm. Rychle jsem je vyhlídl, aby nešli oheň a rychle ^{šly} se omnou do křtu k Pocházkům. Jsem jsem vyběhl z domu a už vidím, jak nemá ležou plotem od školku. Jeden na nás křičel, abychom zalezli nebo, že bude střílet. Běhli jsme na kopeček ke škole a vidíme přes námi a omdle kolem nás jen samý oheň. Z domu Rudolfa Laciný č. 141 a Miroslava Laciný č. 87 stěhají plameny, stěcha se bortí. — Byl to strašný pohled. Na cestě pod školou stojí nimeská auta, vojáci křičí a naši lidé vyfukají. Ke škole byl gateu náčelník učitel Karel Lašk, učitel Karel Souček a občan tajemník Tomáš Hrubý. Mimo těchto měli už německý zavazeneho houkač Cyrila Svobodu z č. které potom odvezli k vojenským do náměstí.

Probíháme kolem hvíčící Příbylový stádo, market a žár hvíčících kroví nám nedá ani se ohlídnouti. Ruská záře omětlují celou naši vesnici. Hvíčí sláma ze stádo vysoko se tá v povětří a jako posek našeho utrpění zasítala až do obcí ležících od nás na západ, aby tam, kde fronta ještě neprošla, sarovala. Vál mluví jihozápadní vítr a ten plameny jenom podněcoval, v tomto veličném našem neštěstí i toto bylo pro nás štěstím, protože foukal z vesnice sever, jinak celá obec musela lehnout popelem. Naš dům (č. 92 a 114) dostaly další dílostřelecké záhaly. Byl mražen štít dvorního traktů a o kousek dál byla v této zdi díra jako vrata.

Jakmile ustala stěha stádo občané vyfukají z úkrytů a haní plameny vyfukají jejich celoživotní práci nacházející okolní majitelé.

* Mladou se jim dostal do rukou jeden partyzán ze Ludic, kterému se očas podařilo uchádit zbraně. Při vysvětlení se vymkl, že byl v Luhoaněch za divočtím

* Po ústupu když se tyto oheň vrátili ze zajetí, má taj. Hrubý řekl, že to všechno byly represálie za ukolování. Německá nemá kvalifikovali jako ozbrojené povstání. Konečným byl rozhodnutí. řekl jim vyšetřovací důstojník: „Běžte kam chcete, ale domů se nevracujte.“

Nemáme štěstí však stejně již nemohlo být zabráněno. Museli jsme se omezit až jenom na to, aby se požár více nerozšířoval. Nespali jsme celou noc. Ráno jsme se dozvěděli, že dům byla zabita střepinou, když vyšla před kryt Anežka Patočková z č. 30.

Sobota 5. května 1945. Po hřípylné noci požáry se nemoci pomalu dohořovaly. Němci táhli se psaly jediného spáleniště. Po 10 hodině objevil se ve nemoci kozák, doprovázený partyzákem. Sklidem posli elow senici až k domu štale, jakoby se ani nechtumelilo. U obecního úřadu opět nás vyběželi aby civilní obyvatele sudilalo jádué alca jako byla mobilizace. Luvou jsme nabylí oby, že kuda armáda nás nepusti, a se melovatě splati utpenuí naněh žen a děti. Po věřejní noci jsme tím více rozhodnutí pomáhat vojákům Ruské armády jen aby už byl jednou věněm konec najžděm a utpenuí žioota na frontě.

Hejčí Václav Šalda dves zachytil na svoji kryptalovou stanici soláři Praby o pomoc. Lpřava se rychle rozšířila po celé senici. ^{- Jak v Praze se kopuje? -} Jinak je klid jako před bouří.

Lloučtue' něho trvalo až ani do půl pátě odpoledne a už zase slyšíme v dálece hukot těžkých vozidel. Ze škvír Pocházkovy stodoly zjišťujeme, že tanky opět už obkličují. Púskokem běžíme do svých úkrytů a již zase začíná palba a první detonace. Luvou propováme chvilí napjiti, kdy nám to praskne do sklepi a zavale' už to, aby až jednou byl věněm konec všemu. Věnu i naněh žioota! Konec ano, jenom se zuzgaceme! L této úvaly byl pím náhle vyrušen výbuchem nápuelnu přímo nad barákem. To byl ale "šleker"! Klidice se vypon ze stěch, ale jisté je dům celý a my také. Jen se kryt zavlnil. Kautováda neutruha, ženski se modlí a už znovu sliíme Kouč ohně, La chvilí zjišťují, že hoř v křisterni, dím č. U stárosty obca Františka Kulíka č. 190. Ketiřiliví pím čekal na konec dělostřelby a jen pím zjištil, že obnincei se vzdávají, už pím to púskokama leal k námému domu. Zjišťují, že už dím nehon! Vbíhám do oúk. Nikde nikdo, křeho - klid. Napřed pím nášel zápalný granát, který však nevybuchl. Pruby' zápalný granát púhořel sivočným štoperem, padl do pražduého praciho elivha na beton, kde dohořil auž by zpústřil něh' obodu. Šnad to bylo štěstím, že jsme měli předu úplně od slámy vyklizenou. La klidu na frontě, jisté před najžděm, pme politi vřechuy trámy a popeduice vodou. J to mlo jiti svoj slov. Zjišťují, že ob melata pou pajč a pes také.*

* Mezi útočícími vojáky byli Madarí, kteří pro potěšení, aby mohli opít prazátha. Ty si odvedli do Kellovic. An za dva dny byli, křito Madarí zajati meřijmí vojáky a v křize zastřeleni, to pím se dozvěděl po oálec v Kellovicích. Pes se po vřech vrátil, ale o pústřelnu sčeloti. Očtřil pím ho a pes se vyličil.

Utečilo 6. května 1945. Jen se rozjelo a už jsem prováděl přízkum co je nového ve službě. Luovna začne jsem si podívat domů. Kulčíkův domek dohořel, zůstala jen zeď, také u Ministeri dohořely zbytky. Shvěřilo všechno. Jen holei ohvěřili ždi muntě třešly a žalovaly neberim. U nás byla propálena dřevěná podlaha v kuchyni. Od vybuchu byly vyvaleny dveře do kuchyně i se zárubnicí, šlo se sáletu vřadu. Z mitiného zářeni co nebylo rozbito, to bylo ukradené i koberec je zeme.

Rusové, kteří tak statečně odolávali německé púnile, byli pryč. Zalkopy kolem okola domu byly prázdne. Věze jsem na pídru a na malé pídě do doora jsem našel postavený zápalný granát. Ohavně jsem ho vzal a se gbelíkem nas vodou jsem ho vyhodil do pole za chalupou. Jisté jsem byl doma a to bylo dle odhadu asi tak 6-10 hodině a už se spít vojáci RA vraceli. U nás přišel zase mě už dobře známý voják z kúica a který mne v debatě kterou jsme ihned rozpúedli, první ujistoval, že co skoro jím púijelozjut* ponily, "O skoro" pravil: "zavřít!"

Jisté nebylo ani po poledni a už německí zahájili palbu ze vzdálených pozic. Těžké zbraně měli rozmístěny až za Sudicemi. Po poledni púijízejí do služby nové tanky.

Ke stúitnutí nedošlo. Dovídáme se, že německí ustupují k západu. Od vojákú kteří procházeli na rozúedky Vorhažhorovým dvozem, jsem se dozvedil, že chytli "jazzyka" a ten jim púizradil, že dnes měl být na Lukovany podniknut generalní útok. Nájezd ve klédm měla být služba smetena a rovnána se zeme.*

Pondělí 7. května 1945. Od rána se proud nudoarméjeji uzastavil. Stále púicházejí nové a nové ponily od Oslavan. Nemice se vozíky jenom hemží. Klavně jsou to púoáci a vozataje. Vúndi jsou rozmístovány hlídky, kulometná hnízda a lehké delostúelctvo. Pomáháme nosit bedny s náboji, radíme kde dílo umístit do vyhodueho postavení a tak je to v celé službě. Ted' už se nebojíme. Púijde-li ke stúitnutí, rozhodne ^{vův} vítězí Rusové.

K sečene púistúelka zúitila, ale těžkých zbraní užito nebylo.

* Pravidlost nám se odles potvrdil Popovičský fúidř Dopita, který se o zeminěných úpravách dozvedil od německé - dítújilku v Popovičích. Snažil se je odvrátit od tohoto úmyslu, ale neměl úspěch. Litale provedou stúj co stúj! Jak mě sa'no úkl, díval se z oúže kortela na kúice naší služby a smúlel se za naši záchrannu!

Dne 8. května 1945 - úterý. Kve púřla celkem klidně. Malický
 nřekl souvazěcího měnice z vojky se dával ^(dobrovolně) na ^{svobodu} naši severce. Ruští
 vojáci nás ujišťují, že Hitler je kaput, Germán kaput a co skoro budet i vojna
 kaput! Partyzáni púnáseji púnám je 7. května se 14 hodin byla podepsána
 německá kapitulace. Letadla nad námi krouží a tentokrát shazují letáky.
 Jeden jsem chytil. Je německý a pún v něm vybiženi německí vojáci aby odložili
 zbraně. Le by už opravdu kapitulace? Jme už potom všem opatimi ve vězení.
 — Koum sřit? Městičky tvoji dále.

Rusové povolují svoje pozice. K nám u Procházku postavili tři minomety.
 Za malou chvíli byli zastřeleni na zmele u Kéthovic, kde němci mají svoje bunkry.

K 15. hodině z čista jama začínají na nás dopadat stěly ze vzdálenějších
 zbraní. Po páté hodině odpovídá palba mlí, venturka, ale nabývá takové mohutnosti,
 že jsem chvěje. Rozpárky náboji jsou tak silné, že to bije a s dvoimi křty úplně lomejí.
 Ani měm palba venturka, ale je ztěkává na intenzitě. Dnesní den je nejhroší ze
 všech dnůvadních které nám bylo souzeno abychom projili se vojny rozhodnami na
 válečném poli se fúseloví línií. U kúbylu pod pústičkem padl klím.

Po 11 hodině v noci palba pústičovské se obrúneí motová a je slyšet jen
 hukot vzdálenějších se motová. Jejich ústřep však je křt dalekouvojny zbraními.
 To trvá až do půlnoci. Souhra zbraní byla dohovála, to jako vojál musím uznat.

Dne 9. května 1945. U nás, totiž u Procházku v č. 17., co jme dočasně
 ubytování ve sklepi, má velitel minometné baterie telefon, ten dně každou
 chvíli skoro v jednom kuse i za neyčtí palby. Vúde kolem celého domu jsou
 detektivecké a minometné náboje. Na oaze, na zahrádě, po dvoře, u minometní
 so, zkrátka všude. Kdyby sem tak nějaká ta zbloudilá německá stěla padla,
 to by byl konec. Nevíím kolik mohlo být hodin, ale sedhadoval bych to tak,
 že to mohlo být mezi 1 až 2 hodinou s půlnoci zvonil telefon. Velitel vyplehl
 rozkaz a běží do našeho křtu kde jsou s námi sebováni i naši vojáci a volá: „Hore,
 chlapi, k boji, k boji!“

Vojáci hbitě nastupují k minometám a velitel jim oznamuje konec vojny a úplnou
 německou kapitulaci. Jako salva vítězství má být vypáleno z každé hlavě 50 ran.
 Neudržel jsem se, abych nepovolal: „Nechť žije krásná armie, at žije našáil
 Stalin! At žije prezident Beneš!“

a již celým dvozem pún salvy ze všech stran. ^(jakub Malý) Naš dědic ^(nepapíř) o sobě

starého dělostřelce, má náruč minometujících náložů a sím se zúčastňuje stříby.

Při natijení říká: „Za vlast!“ Pinkisá mívá leti...-

„Za ty, kteří nepadli!“ „Za ty, kteří se nedočkali“ a za metlou jejího památku!“

A tak to jde rána za ránou až jme z toho ohlusem. Vůči nám je zářící ohně z
klovů minometů. Bylo to strašné, ale bylo to krásné! Protože to byly salvy
vítězství! Je to byly salvy tak dlouho toužebně očekávaného míru!

Později se. Zpráva o kapitulaci minceha se bliskově měla při sklepa ke
sklepu. Ruskí vojáci už v noci se připravovali k odjezdu a ještě se ani pořádně nerozdělili
a už marně na koně a voj se hmul a jak nám jeden mladíček řekl: „Směr Praha!“

V obci je klid. Skřivánci špírají výško nad lukem a věčty postují po žlutých
pampeliškách. Občane odvažují vozy svisky z kytů do svých domovů. Je krásně teplí počasí,
ani se nám ořit neches, že je mír a že jme to vše přežili a že je opravdu po válce.
Nevypalí, neoholení, špinaví a hladoví. 14 dní bez teplého jídla. Teplou káňku
mívala jen leuka a ta jí maminka ohřívala pouze nad petrolejovou lampou nebo ohněm.

To nezrykle toho kolemu, připadalo nám tak divně!

Tomas to bylo všechno zhrum mohamas. Ani jediná tabulka v okicích nebyla celá
okamní námy byly rozbité a kulky z kulometů jím zapíslány ve zdi, ale i se dvericích
a dvericích zábraniach. Dveře rozbity, stícha rozbita, zdivo rozbité. Co začneme první?

„Počádek!“ Zametat, myt, uklizet! Potom vystelíme postele. Ale, co na ně?

Vzdyt je všechno rozkradené! Skřivě prázdné, sady pyže, povlečení na postele pryč!

— Oh, což, — lidi jsou oselující! —

„Však tomu, kdo to ukradl to štěstí nepřinese, ani hoji požehání!“ Pravila
babička, — teď rychle do práce! Po čase si zbudujeme nové!

Co si budeme nově stavět sami vlastními mrami a umem to si opravíme! Na
pomoc nelze spolíkat. Ale obec je rozbitá a celá republika je vykradená. Vlaky
nepojdou a auta a ková nejsou. Ale vybudujeme si republiku a všechno lepší
a krásnější. Malou, ale naši!

Dodatek . Závěr

Zhátý bojovníků příslušníků Rusé armády:

- 1 major zabít granátem při dělostřelecké palbě se stodole u Michálku. Odvezl do Padochova
 - 1 poručík majora - " - " - " - " - " - " - "
 - 3 vojáci na sílnici u transformátoru - odvezeni do Orlavan
 - 1 voják zabít u kulometu za Paláckovými Jurmatov Romankin
 - 1 " zabít u cestě ke Brzové ^(nezvaný) původně byli poslováni před pomníkem
 - 1 - " - zabít na Kamenných } u havičské zbrojnice. Vojurovský Valentin Levatěv
- 1 němec a hájenky. Jasně nebylo možno zjistit, protože byli ihned odváženi

Zhátý na civilním obyvatelstvu:

- 1. Nováček Josef, č. 137 autodopavce zabít při náletu na Lukovany
- 2. Soukop František, č. 14 letý - " - " - " - "
- 3. Brázdová Klauka, č. 4 11 letá zabita - " - " - "
- 4. Patochová Marie, č. 30. zabita dělostřeleckou střípinou
- 5. Hůstera Julius č. zemřel na následky zranění náložovou minou
- 6. Liška František č. 13 dítě předškolního věku zemřel následkem výbuchu granátů
- 7. Tymlachová Marie č. 101. dítě předškolního věku zemřela - " - " - "

Zhátý za okupace:

- 1. Klouan Rostislav, zemřel 24. X. 1941 - Berlín
- 2. Vexlý Miroslav, - " - 1. X. 1943
- 3. Smutný Augustýn, zemřel v Osvětimi
- 4. Kotácha Jindřich, - " - u Mladévoje

Osoby neznámé:

- 1. Jozáda Jaroslav,
- 2. Vora Jaroslav,

Ranění:

- 1 Liška Antonín, zraněn při náletu na Lukovany 17. 4. 1945
- 2 Jaroslav Vyhvalík, -" - -" - -" - -" -
- 3 Hubert Svoboda, -" - -" - -" - -" -
- 4 Polek Ferdinand po těžkém zranění napmelovou stěpíkem amputace nohy
- 5 Patočka Rajmund přišel k rukám
- 6 Uhlíř Jan ml. přišel nohy
- 7 Paar Josef ml. stělen do nohy
- 8 Kadíková Hedvika zraněna stěpíkem
- 9 Václav Němce zraněny prsty nos mce

Vyhovělé domy:

- 1 Smutný Felix, číslo 178 úplně
- 2 Vaverka Jan, číslo 62 - úplně
- 3 Mlýnský Julius, číslo úplně
- 4 Pekař František, číslo 86, úplně
- 5 Příbyl Ondřej, číslo 154, úplně
- 6 Příbyl František, číslo 185, úplně
- 7 Kulík František, číslo 190, úplně
- 8 Horáček Bedřich, číslo 173, úplně
- 9 Lacinář Karel, číslo 164, úplně
- 10 Palásek Jan, číslo 190, úplně
- 11 Šumberová Alžběta č. 145. - úplně
- 12 Hlavu Jan, č. 162. - úplně
- 13 Lacinář Rudolf č. 141 pída a stěcha
- 14 Lacinář Mikoláš č. 87. pída a stěcha
- 15 Limermann Fr. č. 156. pída a stěcha
- 16 Šumbera Václav č. 139 pída a stěcha
- 17 Hradl František č. 170 pída a stěcha
- 18 Medved Josef č. 169 pída a stěcha
- 19 Šolc Antonín č. 186 pída a stěcha

Vyhovělé stádky (včetně stánek, krmné píce, hospod. strojů a souv. nářadí)

- 1 Kabes Jan č. 15
- 2 Příbyl Jan č. 16.
- 3 Procháčka Fr. č. 17.
- 4 Růžička Jos. č. 18
- 5 Brázdav Fr. č. 20.
- 6 Pazourek Fr. č. 21.
- 7 Vyhvalík Josef č. 22.
- 8 Brázdav Karel č. 23.
- 9 Procháčka Václav č. 24.
- 10 Svoboda Jan č. 26.
- 11 Šumbera Antonín č. 27.
- 12 Vaverka Leopold č. 28.
- 13 Patočka Jiří č. 30.
- 14 Smutný Josef č. 31.
- 15 Michálek Fr. stádky vyřita děl. zaslíbeno.

Domny téžee postkožene' ditostělbore nebo poberěne' jenu z části:

Jan Uhlíř č. 168	11 Šaldová Marie 154	22 Paár Josef č. 166
Polehlová Anna č. 171.	12 Brice revírni' rady č. 1.	23 Veselý Antonín 174
Jakš Antonín č. 187	13 Svoboda Antonín č. 67	24 Beer František 96
Svoboda' Alžba č. 175	14 Beer Jan č. 165	25 Káimurová' Marie 55
Patočka Jaroslav č. 148	15 Šláma Josef č. 157	26 Březda Jan 4
Vyhvalík Alois č. 150	16 Špa' Edward č. 133	27 Němec Emerik 94
Trojan Antonín č. 192	17 Kariak Jaroslav č. 114	28 Kaverka František 183
Procháčka Jar. č. 181	18 Matěja Jakub č. 92	29 Hájek 69
Kaverka Antonín č. 33	19 Svoboda Cyril č. 194	30 Vyhvalík Jan 184
Budova staré školy	20 Budova nové školy	31 Kostel - výž
	21 Budova potrav. spolku	

Jinak v obci po válce nebylo domův který by neupěl nějaký ten válečný
 náms a když jme se po frontě shledali a potkávali, lidé byli takoví
 hodní a milí! jakoby jme se znovu narodili. Měli jme se rádi a byli
 jme šťastni, že jme to přežili!

Na věnou pamt!

Jaroslav Jaras
 L. P. 1945